

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

FÖRVALTNINGSRÄTTENS SYN PÅ RISKBETEENDE

En analys av LVU 3 § utifrån ett genusperspektiv

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete,
15 hp

Kandidatnivå
Termin 6 VT19

Författare: Geena Staf och Matilda Andersson
Handledare: Monica Nordenfors

Abstract

Titel: Förvaltningsrättens syn på riskbeteende - En analys av LVU 3 § utifrån ett genusperspektiv.

Författare: Geena Staf och Matilda Andersson

Syftet med vår studie var att undersöka en Förvaltningsrätts syn på vilka beteenden som utgör risk för pojkar och flickor, avseende domar utifrån lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) 3 §. Vi ville även redogöra för hur eventuella likheter och skillnader mellan pojkar och flickors riskbeteenden förstås samt undersöka hur ungdomarna framställs i de LVU-domar vi studerat. Materialet bestod av 30 LVU-domar, 15 pojkar och 15 flickor, från en specifik Förvaltningsrätt under 2018. Vi använde oss av en kvalitativ metod och studerade domarna med hjälp av dokumentstudie och innehållsanalys. Analysen byggde även på ett teoretiskt ramverk utifrån socialkonstruktivism, genusteori och intersektionalitet. Vår studie visade att pojkar accepteras ha ett mer långtgående missbruk innan de blir aktuella för ett LVU än flickor samt att pojkar beskrivs och framställs som mer kriminella och våldsamma. Vår studie visade även att flickors sexualitet lyfts upp som ett riskbeteende samtidigt som pojkars sexualitet tas för given, samt att flickor framställs som komplexa medan pojkar framställs som starka. Vi kom fram till att skillnaderna som framkom kunde förstås utifrån att pojkar och flickor framställs olika, utifrån det skilda sättet vi pratar om flickor och pojkar. Vi fann även att det finns vissa normer som är anpassade för pojkar och andra för flickor att förhålla sig till, som resulterar i att riskbeteenden kan skiljas då normerna utifrån kön ser olika ut.

Nyckelord: LVU, tvångsvård, genus, socialkonstruktivism, riskbeteende.

Förkortningar

LVU – Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

SoL – Socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. – Proposition

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte och frågeställning	3
1.3 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	4
1.4 Avgränsning	6
1.5 Studiens relevans för socialt arbete	6
1.6 Förförståelse	7
1.7 Arbetsfördelning	7
1.8 Uppsatsens fortsatta disposition	8
2. Tidigare forskning	9
2.1 Könsskillnader mellan pojkar och flickors beteende	9
2.2 Könsskillnader i bedömningen av LVU-lagstiftning	11
2.2.1 Missbruk av beroendeframkallande medel	11
2.2.2 Brottslig verksamhet	12
2.2.3 Socialt nedbrytande beteende	12
2.3 Förståelse av kön	13
2.4 Förståelse av sexualitet	14
3. Teoretiskt ramverk och begrepp	16
3.1 Socialkonstruktivism	16
3.2 Genusteori	16
3.3 Intersektionalitet	18
4. Metod (och metodologiska överväganden)	20
4.1 Kvalitativ forskningsmetod	20
4.2 Dokumentstudie	20
4.3 Urvalsprocess	22
4.4 Genomförande av dokumentstudie	23
4.5 Bearbetning av empiri	24
4.6 Analysmetod	25
4.7 Induktion och deduktion	26
4.8 Validitet och reliabilitet	27
4.9 Forskningsetiska överväganden	28

5. Resultat och analys	30
<i>5.1 Missbruk av beroendeframkallande medel</i>	31
5.1.1 Drogens art	32
5.1.2 Missbrukets omfattning	32
5.1.3 Missbrukets utfall	34
<i>5.2 Brottslig verksamhet</i>	35
<i>5.3 Socialt nedbrytande beteende</i>	36
5.3.1 Risk för missbruk	37
5.3.2 Risk för kriminalitet	38
5.3.2 Avviker från hemmiljö och befinner sig i olämpliga miljöer	40
5.3.3 Sexuellt riskbeteende	42
5.3.4 Psykisk ohälsa	43
5.3.5 Miljö och relationer	44
5.3.6 Pojkar och flickors inställning till vård enligt LVU	46
<i>5.4 Förståelse av riskbeteenden utifrån normer</i>	47
<i>5.5 Hur könen framställs</i>	49
5.5.1 Hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar	49
6. Avslutande diskussion	52
Referenslista	55
Bilagor	58

Förord

Detta examensarbete har utförts i samband med att vi snart avslutar termin 6 på socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Vi vill ägna ett stort tack till vår handledare Monica Nordenfors som väglett oss genom arbetet. Tack för din hjälp och din värdefulla feedback.

1. Inledning

Vi lever i ett samhälle där vi tidigt lär oss att anpassa oss efter normer och sociala vanor, hur vi ska bete oss och framstå. Där män och kvinnor ständigt jämförs med varandra.

Nationalencyklopedin beskriver en norm som ett ideal som samhället förväntas anpassa sig efter. Formella lagar är beroende av samhällets normer eftersom de styr vad som accepteras eller inte, medan andra normer ges uttryck i traditioner och kulturer (Ne.se 2019). Genom upprepningar och repetitioner av handlingar, samt sanktioner mot normbrott, upprätthålls och återskapas normer om kvinnor och män, beskriver Mattsson (2016: 416). Män och kvinnor har därmed olika normer att förhålla sig till, som har producerats genom genusordningen där mannen anses vara norm. Mannen antas överordnad kvinnan (ibid: 417). Den ständiga interaktionen mellan människor skapar en ömsesidig förståelse av vad kön beskrivs vara, genom den gemensamma förståelsen av verkligheten.

Om ett betydande antal personer avviker från sociala normer kommer dessa att konstrueras som ett socialt problem av samhället. Sociala problem konstrueras därmed i relation till samhällseliga normer, och beskrivs av den anledningen som subjektivt, men ett ofta förekommande kännetecken i den svenska definitionen är att en viss grupp anses befinna sig i en utsatt situation och i behov av samhällseliga insatser, men vilka dessa grupper anses vara kan variera över tid. Exempelvis anses personer med alkohol- och narkotikaproblematik, kriminella, hemlösa samt personer som säljer sex som samhällseliga grupper som anses vara sociala problem idag då de har ett avvikande beteende som strider mot rådande normer (Meeuwisse och Swärd 2013: 23, 38-39).

Även barn och ungdomar bryter mot normer och vissa normbrott kan leda till bedömningen att de riskerar att skada sin hälsa och/eller fortsatta utveckling. I dessa situationer har samhället en skyldighet att ingripa. Ett ingripande enligt Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) är samhällets yttersta insats och ett integritetskränkande ingripande i en människas liv. LVU 3 § berör de så kallade ”beteendefallen” där ungdomen omhändertas för att skyddas mer eller mindre mot sitt eget beteende. Barnets bästa är den aspekt som alltid ska vara avgörande vid tillämpningen av ett LVU (Socialstyrelsen 2015: 115, 134).

Förvaltningsrätten är den rättsapparat som beslutar om vård enligt LVU. Mattsson (2016: 200) menar att lagstiftning är influerad av samhällseliga normer och värderingar.

Förvaltningsrätten är således influerad av den svenska kontexten, och därför bunden till dess samhälle och normer. Mattson (ibid) exemplifierar detta genom att beskriva att synen på barn, barns rättigheter och barns bästa har förändrats över tid, i det svenska samhället. Mattsson (ibid) menar att samhällsliga förändringsprocesser påverkar rättsystemet, vilket i sin tur påverkar tillämpningen av lagstiftning i socialt arbete. Juridiken har en stor betydelse för samhället och samhällsutvecklingen genom sin funktion att vara demokratisk, rättssäker, fördela makt och försvara mänskliga rättigheter.

1.1 Problemformulering

Utefter samhällsliga normer formas lagstiftning som samhället förväntas förhålla sig till, men så är inte alltid fallet. De som bryter mot normer konstrueras istället som sociala problem (Meeuwisse och Swärd 2013: 23, 38-39). Vi vill i vår studie undersöka förvaltningsrättens syn på vad som utgör risk för pojkar respektive flickor, då samhället konstruerar olika föreställningar om kön som reproduceras genom sociala processer och skapar olika normer och förväntningar över män och kvinnor. Genom att studera förvaltningsrättens beslut, som är en del av samhället och influerad av dess normer och värderingar, i förhållande till den lagstiftning som avses i LVU 3 § synliggörs riskbeteenden för pojkar respektive flickor - dels vad de gör men också hur de framställs. Hur beskrivs riskbeteenden och hur framställs pojkar och flickor?

1.2 Syfte och frågeställning

Syfte:

I vår studie vill vi undersöka en förvaltningsrätts syn på vilka beteenden som utgör risk för pojkar och flickor. Detta gör vi genom att studera domar gällande LVU 3 § för att synliggöra vilka beteenden som Förvaltningsrätten bedömer som risk och vidare leder till ett omhändertagande. Vi vill också redogöra för hur eventuella likheter och skillnader i Förvaltningsrättens bedömning av vad som anses utgöra risk för pojkar och flickor kan förstås, däribland att undersöka hur de framställs och kommer till uttryck i de LVU-domar vi studerar.

Forskningsfrågor:

- Vilka riskbeteenden bedömer förvaltningsrätten leda till beredande av vård i enlighet med LVU 3 §?

- Hur kan eventuella likheter och skillnader i bedömningar av förvaltningsrätten gällande riskbeteenden hos pojkar respektive flickor förstås?
- Hur framställer förvaltningsrätten pojkar respektive flickor i LVU-domar avseende 3§?

1.3 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) 5 kap. 1 § ska socialnämnden bland annat verka för att alla barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt förhindra att de far illa. Socialnämnden ska även aktivt arbeta mot barn och ungas missbruk av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, beroendeframkallande medel och dopningsmedel. Barn och unga ska också få det skydd och stöd som behövs om barnet riskerar en ogynnsam utveckling, både inom och utanför det egna hemmet. En åtgärd som socialnämnden kan använda sig av för att skydda barnet eller ungdomen är lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

LVU 1 § första och andra stycket

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453).

Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Enligt LVU 1 § första och andra stycket ska vård som inte kan ges under frivilliga förutsättningar, med samtycke från vårdnadshavare eller den unge själv när han/hon fyllt 15 år, leda till ett omhändertagande. Förutsatt att socialnämnden anser att vård är avgörande för barnets hälsa och utveckling. Ett barn eller en ungdom bereds med vård enligt LVU 1 § i kombination av LVU 2 § och/eller 3 §:

LVU 2 §

Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

LVU 3 §

Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Enligt LVU 1 § tredje stycket kan även ungdomar som fyllt 18 men inte 20 år beredas vård enligt LVU 3 § med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden, samt om sådan vård anses vara lämpligare än annan vård och det antas att annan vård inte kan ges med samtycke. Vår studie tar utgångspunkt i LVU 3 §. Vad som avses med de tre rekvisiten presenteras nedan.

Med ”missbruk av beroendeframkallande medel” (3 § LVU) avses alkohol, narkotika eller därmed jämställda tekniska preparat. Bruk vid enstaka fall anses inte som missbruk. Enstaka bruk av tung narkotika som t.ex. heroin liksom en längre tids frekventa missbruk kan däremot innebära en allvarlig fara för den enskildes hälsa och utveckling (prop. 1979/80:1: 582-583)

Brottslig verksamhet innebär att den unge begår ett enstaka brott av allvarligt slag eller begår upprepade brott som inte är av bagatellkaraktär. Brottslighet ger uttryck för en så pass bristande anpassning till samhällslivet att det kan föreligga ett behov av vård och behandling, vilket kan göra det aktuellt för ett LVU (prop. 1979/80:1 del A: 583).

Med “annat socialt nedbrytande beteende” (3 § LVU) menas att den unge har ett beteende som avviker från samhällets grundläggande normer. Exempel på det är att barn och ungdomar begår något eller några enstaka allvarliga brott utan att man för den skull kan tala om brottslig verksamhet. Därefter kan det vara fråga om att den enskilde vistas annat än tillfälligt i en olämplig miljö, exempelvis en miljö med missbruk. Beteendet ska innebära en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling (prop. 1989/90:20: 66-67 och 109).

1.4 Avgränsning

En stor del av studien har för oss handlat om avgränsning. Redan i första fasen av studien, att hitta ett intressant område att belysa, har barn och ungdomar varit ett återkommande tema. Viktigt var dock att tänka på att studien behövde vara genomförbar. Det ämne vi tillslut kom fram till ansåg vi var tillräckligt avgränsat för att bygga en studie med det aktuella omfånget. Först och främst avgränsade vi oss till tvångsvårdslagstiftningen LVU istället för frivilliga insatser, då LVU-domar är offentliga handlingar och därmed tillgängliga för oss. Vi har även valt att avgränsa oss till könen man och kvinna, då förvaltningsrätten utgår från det juridiska könet samt för att möjliggöra jämförelse av förvaltningsrättens bedömning av riskbeteende i förhållande till rådande normer mellan män och kvinnor. Vi valde också att avgränsa vår studie till att endast studera LVU 3 § och inte 2 §, då vi är intresserade av hur ungdomarnas eget beteende och inte hur hemförhållanden och föräldraförmåga betraktas av Förvaltningsrätten, och även i vissa fall av socialtjänsten då det är de som ansöker om vård enligt LVU. Vi anser att genom att studera LVU 3 § får vi tillgång till de riskbeteenden vi söker.

Vi har även valt att avgränsa oss till att enbart studera de domar som leder till ett omhändertagande enligt LVU 3 §, och inte de domar som avser avslag. Att studera både domar avseende beredande av vård och avslag hade i sig gett en bredare bild av vilka riskbeteenden som leder till ett beredande av vård. Dock var det endast nio domar (sex pojkar och tre flickor) under 2018 som avsåg avslag, vilket vi bedömde var för få för att göra en rättvis jämförelse mellan könen.

1.5 Studiens relevans för socialt arbete

I vår studie vill vi belysa konstruktioner av kön som råder inom samhället, som berör det sociala arbetet. Vi vill uppmärksamma könsskillnader och likheter som grundar sig i samhällseliga normer för att kunna synliggöra och förändra ojämlika samhällsnormer. I det sociala arbetet bemöter socialarbetare ständigt människor, och dess föreställningar om exempelvis pojkar och flickor resulterar i att socialarbetaren bemöter pojkar och flickor olika samt hur de talar om dem (Johansson 2008: 192). Socialarbetaren har därmed ett stort ansvar i att ifrågasätta och motarbeta rådande strukturer för att förändra könsföreställningar och främja det sociala arbetet om diskriminerande normer.

1.6 Förförståelse

Under vår tid på socionomprogrammet har vi läst flera kurser som på något vis berör genus, juridik, barn och ungdomar. Dessutom har vi under vår verksamhetsförlagda utbildning på socionomprogrammet praktiserat på verksamheter där vi på något vis kom i kontakt med omhändertagande av barn och unga. En av oss kom i kontakt med det via myndighetsutövning och den andra via utförandet i form av familjebehandling. Dessa tidigare erfarenheter, både teoretiska och praktiska, kommer att påverka vår förförståelse för ämnet vår studie berör.

Vi har följande förförståelse om hur förvaltningsrätten bedömer riskbeteenden hos pojkar och flickor som bereds med vård enligt LVU 3 §. Det finns många likheter mellan pojkar och flickors riskbeteenden, men det som utmärker pojkar som omhändertas enligt LVU är deras aggressivitet och kriminalitet. Det som utmärker flickor är deras sexualitet, självskadebeteende och att samhället vill skydda flickor i större omfattning och ingriper därför tidigare än hos pojkar. Flickor bereds även till större grad på grund av annat socialt nedbrytande beteende och pojkar på grund av missbruk av beroendeframkallande medel och brottslig verksamhet.

1.7 Arbetsfördelning

Under hela arbetsprocessen har vi strävat efter en jämn arbetsfördelning. För att möjliggöra detta och öka delaktigheten har vi använt oss av ett delat dokument, vilket även har gett oss utrymme för kontinuerlig diskussion vid de tillfällen vi har delat upp arbetet. Genomgående har vi arbetat tillsammans och träffats nästintill dagligen. Vi har haft ett gott samarbete under hela processen och utrymme för diskussion har alltid funnits. Under processens gång har vi också kontinuerligt gått igenom uppsatsen tillsammans, detta för att båda skulle vara överens och eniga i hur texten mynnade ut.

Vi har värdesatt att arbeta tillsammans särskilt under resultat- och analysprocessen, då vissa delar av resultatet var komplext att finna eller förstå. Därför var diskussion behövligt. Andra delar av uppsatsen har vi i större grad valt att dela upp, för att öka effektivitet under den rådande tidsbegränsningen.

1.8 Uppsatsens fortsatta disposition

I kapitel 2 presenteras den tidigare forskning som gjorts inom ämnet, bland annat kring faktiska könsskillnader som visat sig i praktiken samt hur de kan förstås utifrån synen på kön och sexualitet. Därefter, i kapitel 3, redogörs de teorier som ligger till grund för att på olika sätt förstå det undersökta fenomenet. I kapitel 4 introducerar vi de metoder som vi använt oss av vid exempelvis bearbetning av empiri och analys av empiri. Vi kommer även att redogöra för de etiska överväganden vi tagit hänsyn till, diskutera kring vår studies urval och studiens trovärdighet. I kapitel 5 presenteras det resultat som vi funnit utifrån vår empiri vilka analyseras genomgående i relation till tidigare forskning och/eller de teorier som ligger till grund för vår studie. Slutligen, i kapitel 6, förs en diskussion i förhållande till våra resultat samt intressanta aspekter vi funnit under studiens process. I slutet av uppsatsen finns en bilaga som avser underlag för vår analysprocess då vi presenterat hur pojkar respektive flickor framställs.

2. Tidigare forskning

Vid insamling av tidigare forskning har vi främst använt oss av sökmotorerna "GU supersök" och "Google Scholar". Vi har även begränsat vår sökning mellan vissa årtal, exempelvis mellan år "2005 - 2019". Förekommande sökord har varit "LVU 3 §", "normbrytande beteende", "genus", "gender social construct", "Farrington youth violence", "gender violent behavior" och "gender sexuality youth". Resultatet har varierat mellan ca 4000 - 90 000 sökträffar. Vi har valt vårt urval av tidigare forskning baserat på dess relevans för vår studie och strävat efter att finna det mest uppdaterade innehållet. Dock är viss forskning som vi använder oss av från 1990-talet, vilket vi bedömer som något äldre forskning. Att hitta uppdaterad forskning med samma infallsvinkel för vår studie har varit relativt svårt, då utbudet upplevs begränsat. Tillsammans med den mer uppdaterade forskning som vi funnit och använt oss av bedömer vi att även den äldre forskningen fortfarande är relevant för vår studie då de bekräftar varandra och ger en gemensam bild av rådande normer och värderingar. Vi har även sökt bland tidigare kurslitteratur som berört det ämne vi valt att studera, då Socionomprogrammet erbjuder kurser som lyfter olika aspekter av exempelvis genus, juridik, barn och unga.

2.1 Könsskillnader mellan pojkar och flickors beteende

Forskare är i många fall eniga om att det råder faktiska könsskillnader i pojkar och flickors beteende. I följande avsnitt presenteras forskare som har intresserat sig för att söka sådana skillnader i samhället i ett försök till att beskriva hur pojkar och flickor beskrivs vara. Schlytter (1999: 9) intresserade sig för att undersöka lagstiftningens könsneutralitet ur ett könsmaktsperspektiv, där det ena könet antas ha mer makt. För att göra detta valde Schlytter att studera svensk lagstiftning, med fokus på hur flickor diskrimineras i LVU 3 § och fann att lagstiftningen är konstruerad för män varför flickorna diskrimineras då deras beteenden inte är anpassade efter lagstiftning. I Schlytters (1999: 112) studie var alkohol den drog som flest ungdomar använde, följt av cannabis. Därefter lösningsmedel, läkemedel och amfetamin, och minst använde ungdomarna opiater, anabola steroider och extacy. Schlytter kunde se i sin studie att en större andel flickor använde lösningsmedel och opiater, och att en större andel pojkar använde alkohol och amfetamin samt att endast pojkar använde anabola steroider.

Lösel & Farrington (2012: 8) diskuterar och granskar de kunskaper om direkta och skyddande faktorer i utvecklingen av ungdomsvåld. Författarna (ibid) har sett att ungdomar som

använder sig av våld och brottslighet i tidig ålder löper större risk för allvarligare brottslighet samt sociala och psykiska problem i det fortsatta ungdoms- och vuxenlivet, oberoende av kön. Lösel & Farrington (ibid) beskriver ungdomarna med dessa allvarliga kriminella beteenden som komplexa samt att de innebär en stor kostnad för samhället, och att det därför är viktigt att arbeta förebyggande med dessa ungdomar.

Cross et. al. (2012: 297) och har gjort en litteraturstudie över publicerad forskning under år 1990 - 2011 för att undersöka vilka risk- och skyddsfaktorer i relation till genus och ungdomars inblandning av våldsamt beteende. Utgångspunkten har varit ur ett sociokognitivt perspektiv som betonar att en persons beteende inte enbart kan förstås ensamt, utan är beroende av ytterligare faktorer i omgivningen (ibid: 298). Författarna (ibid: 298-299) fann att pojkar i större grad än flickor har ett våldsamt beteende. Flickor tenderar att göra sig skyldiga till brott såsom stöld från hemmet och skadegörelse/klotter genom graffiti, medan pojkar tenderar att göra sig skyldiga till vapeninnehav, inbrott och rån. Cross et. al. (ibid: 299) hittade även i sin studie att pojkars våldsamhet oftast är direkt, medan flickors våldsamhet även är indirekt. Författarna menar att direkt våldsamhet skadar andra fysiskt eller hot om sådan skada, medan indirekt våldsamhet skadar offrets relationer och sociala ställning. Cross et. al. (ibid) menar att skillnaderna i relation till genus kan förklaras genom samhälleliga normer, då exempelvis vissa normer tillåter pojkar att i större utsträckning vara risktagande och våldsamma. Vissa beteenden kritiserar eller ifrågasätts inte av omvärlden hos pojkar, medan de gör det hos flickor. Författarna (ibid) hänvisar även till en annan upptäckt - flickor värnar mer om relationer, medan pojkar i större utsträckning eftersträvar respekt från omgivningen.

Mattsson (2016: 414) menar att institutionsvården är utformad för att behandla kriminalitet och missbruk, vilket är ett mer vanligt förekommande fenomen hos pojkar än flickor, men flickor uppvisar i högre grad psykiska problem. Schlytter (1999: 86-87) har funnit i sin studie att institutionsvården idag inte är utformad för att möta psykiatriska behov, även om flertalet flickor i studien uttrycks ha en psykisk störning. Schlytter (ibid: 88) påvisar att en psykisk störning utifrån studien innebär en oförmåga att hantera samhällets grundläggande normer med hänsyn till de känsloupplevelser i förhållande till omvärlden flickan möter. Men att inte kunna hantera normer är inte detsamma som att bryta mot dem. Flickorna tvingas bryta mot normer även om detta inte är avsiktligt.

2.2 Könsskillnader i bedömningen av LVU-lagstiftning

Förutom att det finns tidigare forskning likt ovanstående könsskillnader mellan flickor och pojkar som presenterats, görs det även en skillnad i bedömningen av riskbeteenden som föranleder beredande av vård enligt LVU 3 §. I nedanstående avsnitt kommer dessa könsskillnader att beskrivas utifrån lagens tre rekvisit: missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och socialt nedbrytande beteende.

2.2.1 Missbruk av beroendeframkallande medel

I de LVU-domar som Schlytter (1999: 121-122) har analyserat har hon funnit att accepterad alkoholkonsumtion för pojkar anses vara missbruk hos flickor. Gemensamt för pojkar och flickor i domarna som avser konsumering av alkohol är att de konsumerar alkohol på veckoslut och helger. Skillnaden ligger dock i att när alkoholkonsumtionen anses övergå till problematisk har pojkar haft ett mer långtgående missbruk samt att alkoholkonsumtionen utökas även till dagtid. Flickorna däremot tenderar att "enbart" konsumera alkohol under helgen samt enstaka tillfällen då de varit i ett berusningstillstånd där hon inte kunnat ta hand om sig själv eller ökat intaget kraftigt under exempelvis storhelg (ibid: 122). Även gällande missbruk av andra droger än alkohol framträder pojkarnas mer långtgående missbruk, att missbruket är känt sedan tidigare och är av allvarligare karaktär än flickornas innan det blir aktuellt för ett LVU. Detta menar Schlytter (ibid: 129) påvisar att normer som samhället konstruerat för flickor och pojkar skiljer sig åt. Normer gällande flickor är av mer gränssättande karaktär, vilket innebär att flickor begränsas i dess handlingsutrymme.

Till pojkars beteende beskrivs aggressiva utbrott och ibland misshandel samt hög skolfrånvaro eller avbrott av skolgång. Pojkarnas beteende har betydelse i bedömning av LVU, men anses inte vara ett uttryck för missbruk utan snarare som en konsekvens som kan komma att skada pojkens hälsa och utveckling. Flickors beteende beskrivs utifrån sexuellt risktagande, provokativt beteende eller våldsamhet. Till skillnad från pojkars bedömning används flickors beteende för att styrka deras missbruksproblematik, samt som en konsekvens för risk för skada av hälsa och utveckling likt pojkar (Schlytter 1999: 122).

I de fåtalet domar som avser flickor där exempelvis dåliga relationer eller sexuella övergrepp diskuteras får de bära ansvaret för de skador som de utsätts för. Schlytter (1999: 122) påvisar att beskrivningen av flickors psykiska tillstånd och destruktivitet ses som ett uttryck för att de

själva även anser sig bära ansvaret, och därför straffar sig själva. Pojkars psykiska tillstånd beskrivs däremot mer varierat och individualiserat, psykologiska uttalanden tenderar att se pojkarna som offer för sitt missbruk (ibid: 123).

2.2.2 Brottslig verksamhet

Giddens & Sutton (2014: 620) diskuterar feministiska forskares upptäckter som undersökt relationen mellan kvinnliga normer och erfarenheter i det straffrättsliga systemet. Vissa forskare menar att kvinnliga lagbrytare som också bryter mot kvinnliga normer straffas hårdare, eftersom de anses ha avvikit från både lagen och normsystemet. Giddens & Sutton (ibid: 620-621) lyfter upp exemplet att sexuellt promiskuösa unga flickor omhändertas oftare än sexuellt promiskuösa unga pojkar, med hänvisning till dubbel bestraffning av brott mot både lag och norm.

2.2.3 Socialt nedbrytande beteende

Enligt LVU 3 § kan ungdomar även beredas vård utifrån ett tredje rekvisit, annat socialt nedbrytande beteende. Schlytter (1999: 86-87) har funnit i sin studie att en psykisk störning i sig inte klassas som ett annat "socialt nedbrytande beteende" i lagens mening, utan den psykiska störning som ungdomen har måste härleda till att ungdomen uppvisar ett annat normbrytande beteende som bryter mot samhällets grundläggande normer. Beteenden som Schlytter (ibid: 89) lyfter upp i förhållande till psykisk störning är självsvalt, överdos och suicidförsök, men dessa anser hon egentligen är för svaga för att klassificeras som annat socialt nedbrytande beteende då de inte nämns i förarbeten.

I Schlytters (1999: 90) studie har hon även funnit andra destruktiva beteenden som flickor uppvisar, i form av exempelvis skolproblematik, de rymmer hemifrån, vistas i okända miljöer, dricker alkohol, tar droger och/eller har ett aggressivt beteende. Dessa beteenden anser Schlytter (ibid: 91) vara för vaga för att enbart härleda till vård enligt LVU, vilket har lett till upptäckten att rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende är möjligt att rymma flertalet orsaker kombinerat till ett omhändertagande. Trots att Schlytter (ibid: 90) kan se att det till och med finns uppenbara brister i flickans hemförhållanden så är det flickans eget beteende som står i fokus i domen som annat socialt nedbrytande beteende.

Schlytter (1999: 91) finner i sin studie att några av flickorna döms enligt LVU med hänsyn deras sexuella beteenden. Kompletterande beteenden som lyfts upp är bland annat skolproblematik, suicidtankar/tendenser, skär sig, tidigare varit utsatt för sexuella övergrepp, har en äldre pojkvän samt risk för graviditet. Dessa beteenden menar Schlytter (ibid: 92) inte är socialt nedbrytande var för sig, men när de adderas skapas en problembild. Schlytter (ibid: 93) har i sin studie inte hittat någon liknande dom för någon pojke, och menar på att detta är typiska "flicknormer" som återfinns i domstolen, vilket vidare begränsar flickors handlingsutrymme avseende deras möjlighet att uttrycka sig sexuellt.

2.3 Förståelse av kön

Mattsson (2016: 416) har i sin forskning kommit fram till att flickor till större del *förstås* som sårbara och i större behov av skydd och uppmärksammas av socialnämnden vanligtvis även tidigare och oftare än pojkar. Schlytter (1999: 138) utgår i sin studie från ett könsmaktsperspektiv, och har därigenom kommit fram till att "pojknormer" är mer tillåtande än "flicknormer". Pojkar behöver en mer omfattande problematik innan samhället agerar, och ges därmed större handlingsutrymme än flickor. Ansvar över flickornas gräns överlämnas också till flickorna, om de inte kan gränssätta sig själva anses det vara legitimt för samhället att träda in. Pojkars ansvar överlämnas istället till exempelvis myndigheter, skolan eller föräldrarna. Enligt Schlytter (1999: 95) bidrar formella lagar, rättsliga normer, till ett upprätthållande av en maktstruktur mellan könen.

Johansson (2008: 189) var cirkelledare i en forskningscirkel, som bestod av fem yrkesverksamma personer inom socialtjänsten. Syftet med forskningscirkeln var att granska socialsekreterares föreställningar om barnens/ungdomarnas kön, genom att studera barnavårdsutredningar (ibid: 191). Johansson (ibid: 200-201) fann i sin forskning att pojkar tenderar att framställas som passiva i början av barnavårdsutredningar, att de är drabbade av sin problematik, men då de erkänner/medger sin problematik blir de aktiva och ansvariga i sitt handlande. Flickorna i forskningen framställs som ansvariga för egna tillkortakommanden och föräldrars, men blir mer passiva i slutet av utredningen. Flickorna beskrivs som mer fogliga i dess inställning till utredningen, medan pojkar framställs som starka och självsäkra då de inte anser att de behöver hjälp med sin problematik. Johansson (ibid: 201) fann att det finns normaliseringsprocesser inom socialtjänsten som gör flickor passiva och pojkar aktiva.

Giddens & Sutton (2014: 621) beskriver utifrån statistik i industrialiserade länder och utvecklingsländer att kriminalitet idag kan ses som ett generellt könsbundet fenomen. Giddens & Sutton (ibid) menar att män tenderar att straffas för ett mer aggressivt och våldsamt beteende än kvinnor, och detta betraktas som en del av de manliga normerna. Kvinnors brottslighet däremot tolkas ofta utifrån psykisk obalans.

2.4 Förståelse av sexualitet

Johansson (2007: 115-116) har utifrån ett genusperspektiv studerat en tidigare undersökning som gjordes mellan 2000-2001 om ungdomar, genus och sexualitet. Författaren har jämfört resultatet från den tidigare undersökningen med ett urval av ungdomar från Göteborg och Kalmar. Johansson (ibid: 41-42) fann i sin forskning att ungas attityder är starkt påverkade av den pågående diskussionen och politiska debatten kring genus och jämställdhet, men en del ungdomar i studien tenderar även att ha ett mer traditionellt synsätt. Resultaten i studien antyder en tendens av att män och kvinnors sexualitet går mot ett mer jämställt synsätt, men Johansson (ibid: 42) har även funnit att trots denna tendens tillåts inte unga kvinnor uttrycka sin sexualitet eller ha samma sexuella möjligheter som unga män. Johansson (ibid: 90) har funnit att många unga personer i studien har en liberal inställning gentemot sexualitet, de vill och försöker konstruera och uttrycka sin egen sexualitet, men är också medvetna om att samhällets normer avseende sexualitet avgör vad som är möjligt.

Schlytter (1999: 133) har funnit i sin studie att synen på pojkar och flickors sexualitet konstrueras olika. Detta exemplifieras genom flickor som utnyttjas och utsätts för våld. Dessa flickor innehar enligt Schlytter (ibid) en förtryckt position där pojkar frias från ansvar. Detta menar Schlytter (ibid: 129) återigen påvisar att "flicknormer" är av mer gränssättande karaktär, där flickornas sexualitet begränsas i förhållande till pojkarnas. Det är flickorna som ska avgöra och ansvara för var gränsen går. Schlytter (ibid: 95) fann även att när flickor omhändertas då de utnyttjats sexuellt, misshandlats eller mår psykiskt dåligt blir de bärare av ett problem de inte bär ansvar för på grund av de normer som konstruerats olika för pojkar och flickor.

Johansson (2008: 202-203) fann i sin forskning att betydelsen av sex varierar för pojkar och flickor. Flickors sexualitet lyfts upp som något problematiskt, antingen att det skapar eller bidrar till problem. Sex framstår som något flickor aktivt använder sig av för att skaffa sig

exempelvis droger. Flickorna beskrivs som lättleda, men även manipulerande och beräknande. I Johanssons (ibid: 203) nämndes aldrig sex i utredningar avseende pojkar, då sexualiteten där ses som självklar och oproblematisk.

3. Teoretiskt ramverk och begrepp

I detta kapitel presenteras teorier och teoretiska begrepp. De teorier och begrepp som vi valt är socialkonstruktivism, genusteori och intersektionalitet. Vi har valt dessa då vi anser att de på något sätt är relevanta för vår studie. Socialkonstruktivism hjälper oss att förstå hur samhället konstruerar normer och hur dessa påverkar människor, genusteorin grundar sig i hur vi ser på kön i vår studie och intersektionalitet ger oss förståelse för hur olika kategoriseringar och maktstrukturer samspelar med varandra.

3.1 Socialkonstruktivism

Vår studie tar utgångspunkt ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Giddens & Sutton (2014: 277) hävdar utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att människors verklighet är socialt konstruerade och skapat av mellanmänsklig interaktion. Alla val vi gör och tankemönster som människor har är utifrån ett visst system konstruerat av samhället som människor är tvungna att förhålla oss till. Detta system menar Giddens & Sutton (ibid) består av sociala erfarenheter, normer och värderingar. Sahlin (2015: 134) menar utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att exempelvis ett socialt problem skapas bara om någon upplever och beskriver det som ett, likt hur andra fenomen konstrueras i samhället. Sociala fenomen beskrivs även som föränderliga, eftersom de är beroende av social interaktion och kollektiva definitionsprocesser (Meeuwisse & Swärd 2015: 98).

3.2 Genusteori

Hydén (2013: 304) menar att en åtskillnad gjorts mellan biologiskt kön och socialt kön. Socialt kön uppkom i relation till att det biologiska könet var determinerande; talade om vad kvinnor och män var och inte var utifrån natur. Utifrån det biologiska könet tilldelas ett determinerande kön. Det biologiska könet avser i den meningen att det enbart finns två könstillhörigheter, vilka är de man föds in i – man och kvinna. Hydén (ibid) menar att det sociala könet konstrueras i dess kulturella sammanhang, vilket har möjliggjort en större förståelse av kön och dess underliggande maktstrukturer. Yvonne Hirdman (2001: 11-12) beskriver att ordet “genus” formades i början på 1980-talet, efter att de svenska kvinnoforskarna tog det amerikanska ordet “gender”. Forskarna ansåg att begreppet inte bara betonade de naturalistiska fasta kategorierna “kvinna” och “man” utan även att det döljer sig prägling, tvång, fostran och underordning bakom. Hirdman (ibid) beskriver även att begreppet skapades för att analysera kvinnors underordning och en förståelse om att båda könen, män

och kvinnor, är delaktiga i skapandet av mannen som norm (genusordning). Genusordningen begränsar kvinnor och män i deras tankar och handlingar, den roll man har speglar sitt tilldelade och determinerande kön och det finns en systematisk orättvisa mellan könen. Samhället präglas av en genusordning (Mattsson 2016: 417) och Hirdman (2001: 80) beskriver historiskt sett att mannen ska skydda den svaga kvinnan. Män och kvinnor ges olika värde, där det som är manligt överordnas kvinnor och det som är kvinnligt underordnas (Mattsson 2016: 417).

Det som beskriver mannen är det faktum att han inte är kvinna (Hirdman 2001: 48). Mannen besitter egenskaper som kvinnan inte har och kvaliteter som kontroll, styrka, ett moraliskt omdöme, pålitlig och med exklusiv benägenhet för ett högre tänkande, etc. Mannen som norm beskriver Hirdman (2001: 59) inte bara utifrån muskelstyrka, blodproppar och syreupptagningsförmåga utan även som ett ideal som kvinnan ständigt jämförs emot. Denna ojämlikhet ligger till grund för de olika förväntningar som vi har gentemot manligt och kvinnligt (Mattsson 2016: 417).

Denna genusteori präglar vårt sätt att se på kön idag. Mattsson (2016: 416) beskriver kön som en förståelse av social konstruktion och menar att kön är påverkbart och föränderligt. Hur kön konstrueras är en påföljd av socialt samspel och fostran, samt sanktioner vid normbrott, vilket skapar normer över hur kvinnor och män ska vara. Vad som är manligt respektive kvinnligt görs uttryck i flera olika kontexter, exempelvis genom utbildning och i arbetslivet, hemma och under fritidsaktiviteter samt genom media och kultur. Den ständiga interaktionen mellan människor skapar en ömsesidig förståelse av vad kön är, genom den gemensamma förståelsen av verkligheten. Genom upprepningar och repetitioner av handlingar upprätthålls och återskapas normer om kvinnor och män. Då agerar man utifrån förväntningar.

Risman (2004: 429) intar en vetenskaplig konstruktivistisk ingång då hon diskuterar varför kön bör ses ur ett konstruktivistiskt perspektiv, Risman (ibid: 432) utgår från att våra intressen styr våra val, men att normer och sociala strukturer begränsar våra möjligheter att välja. Risman (ibid: 435) menar att det är av vikt att undersöka hur och var könsskillnaderna konstrueras. Genom att undersöka hur könsskillnaderna konstrueras synliggörs dess bidragande mekanismer som är bundna till varje enskild situation, därför saknas universella förklaringar eftersom föreställningarna om kön är bundet till dess kontext. Det går således inte

att förklara konstruktionen av kön på ett universellt sätt, då samhällen består av skilda normer och värderingar som utgör grunden av förståelsen av kön.

Giddens & Sutton (2014: 412) skriver att även sexuella normer konstrueras i varje samhälle. Vissa accepteras medan andra fördöms, och denna inläring sker via socialisationsprocesser ur ett konstruktivistiskt perspektiv. Ambjörnsson (2016: 74) menar att sexualitet har en värdehierarki som är beroende av dess status i samhället. Den sexualitet som värdesätts högst är heterosexualitet som sker i hemmet mellan två personer av motsatta kön med syfte att avla barn. Den sexualitet som värderas lägre är i relation till exempelvis pengar, flera personer samtidigt, stor åldersskillnad och pornografi. Schlytter (ibid) menar att samtida samhällsstrukturer underordnar kvinnor, och upprätthålls genom exempelvis sociala processer, lagar och politik.

I vår studie kommer vi att använda oss av begreppet kön med ett genusperspektiv främst utifrån genusordningen för att kunna synliggöra och förstå eventuella likheter och skillnader mellan hur pojkar och flickors riskbeteenden betraktas och bedöms av en Förvaltningsrätt i domar gällande beslut om vård enligt LVU.

3.3 Intersektionalitet

Mattsson (2010: 19) lyfter upp intersektionalitet som en komplex analys av att belysa olika maktstrukturer och kategorier som samspelar och påverkar varandra, främst genom kön, sexualitet, klass och etnicitet. Mattsson (ibid: 31-32) intar ett konstruktivistiskt perspektiv på kön, klass, etnicitet och sexualitet, vilket beskrivs som ett antagande om att verkligheten skapas utifrån hur samhället gemensamt tolkar den. Mattsson (ibid: 21) menar att kategorierna kan ses som självständiga, men också sammanvävda med en eller flera andra kategorier, vilket är av vikt i en intersektionell analys. Beroendeförhållandet mellan dessa fokuseras då fenomen sällan kan förklaras av en kategorisering. Samspelet mellan dessa menar Mattsson (ibid: 21-22) bidrar till att konstruera ojämlikhet. Inte bara mellan exempelvis kvinnor och män, utan även kvinnor och kvinnor samt män och män. I Sverige har exempelvis en kvinna eller man med svensk bakgrund en högre status än en kvinna eller man med annan etnicitet. Att inta ett intersektionellt perspektiv menar Mattson (2010: 11) bidrar till en medvetenhet av maktstrukturer och dess förtryck, och därigenom kan man undvika att reproducera dessa.

En maktstruktur beskriver Mattsson (2010: 35) som en kraft i samhället som skapar kategorier i hierarkisk ordning. Maktstrukturer förstås på en strukturell nivå och placeras därför utanför individen, samtidigt som den upprätthålls genom människors handlingar, agerande och tankesätt. På så sätt kan människor påverka maktstrukturer. Mattsson (ibid: 36) förklarar dessa maktstrukturer som integrerade i vår vardag, vilket medför att vi inte ifrågasätter dessa utan snarare de som bryter mot dem.

I vår studie har det inte alltid varit tydligt vilka maktstrukturer som döljs bakom ungdomarna vars domar vi studerat då informationen kring detta ofta är bristfällig, men vi har trots detta försökt att ta på oss de intersektionella "glasögonen". Exempelvis är etnicitet en sådan maktstruktur som är problematisk att utläsa, då etnisk tillhörighet inte står utskrivet. De maktstrukturer som vi kunnat utläsa och använder oss av i vår studie är kön, ålder och även funktion.

En ytterligare maktstruktur som är aktuell och ständigt närvarande i vår studie är att ungdomarna betraktas som barn. Ungdomarna ses även som barn i relation till vuxna samt myndigheter. Att ungdomarna betraktas som barn av omgivningen medför att de anses vara underordnade, de saknar makt över sitt liv – om de ska beredas vård med stöd av LVU eller inte. Vuxna och myndigheter besitter en position där de har "rätt" att uttrycka sig om ungdomarna och dess problematik, vilket förvaltningsrätten sedan gör en bedömning av.

4. Metod (och metodologiska överväganden)

I detta kapitel kommer vi att presentera de metoder som vi använt oss av - kvalitativ forskningsmetod och dokumentstudie. Därefter diskuterar vi vilka avgränsningar och överväganden som gjorts under urvalsprocessen till följd av genomförande av dokumentstudie och bearbetning av empiri. Sedan presenteras vår analysmetod där vi använt oss av innehållsanalys samt hur vi förhållit oss till induktion och deduktion. Slutligen diskuteras även validitet och reliabilitet samt forskningsetiska överväganden.

4.1 Kvalitativ forskningsmetod

Utifrån studiens syfte, att söka förståelse, intas en kvalitativ forskningsmetod. Bryman (2018: 454) beskriver kvalitativ forskningsmetod som en speciell forskningsstrategi som riktas in på ord snarare än siffror. I stora drag kan kvalitativ forskningsmetod beskrivas som induktiv, tolkande och konstruktionistisk. Utifrån studiens syfte undersöker vi vilka beteenden Förvaltningsrätten anser utgör risk för pojkar och flickor samt hur eventuella likheter och skillnader kan förstås och hur pojkar och flickor framställs i de domar vi studerat, vilket kan härledas till den kvalitativa forskningsmetoden.

Bryman (ibid: 477) skriver att ett underliggande antagande vid kvalitativ forskningsmetod är att uppfatta den sociala verkligheten på samma sätt som den uppfattas av undersökningsspersonerna, i vårt fall sträva efter att uppfatta vad förvaltningsrätten anser vara riskbeteenden. Människor tillskriver mening till sin omgivning, och det är detta forskare som intar en kvalitativ utgångspunkt eftersträvar att förstå (ibid). Jacobsen (2012: 26) beskriver att kvalitativa forskningsmetoder är öppna och flexibla, vilket är lämpligt när man vill få en djupare förståelse. Då kvalitativ forskningsmetod handlar om att förstå den sociala världen är en viktig del av forskningsprocessen att beskriva den aktuella kontexten, detaljbeskrivningarna ger forskningen fruktsamhet (Bryman 2018: 479). I vår studie är det förvaltningsrättens kontext vi utgår ifrån. Förvaltningsrättens kontext förstås genom beskrivning av samhällets normer, värderingar och relevant lagtext, i detta fall LVU-lagstiftning.

4.2 Dokumentstudie

Dokumentstudie är särskilt tillämplig på kvalitativa studier som ger rika beskrivningar av ett fenomen, en händelse, organisation eller ett visst program. Dokumentstudie fungerar som

både fristående metod men också som komplement till andra metoder (Bowen 2009: 29). I vår studie har vi valt att studera LVU-domar, vilka är skapade i dokument, för att synliggöra eventuella skillnader och likheter i vad som anses vara riskbeteenden för pojkar och flickor varför dokumentstudie som fristående metod varit relevant. David & Sutton (2016:159) menar att dokumentstudie används för att läsa befintlig text och finna mönster som annars är omöjliga att synliggöra. Bowen (2009: 32) menar att vid en dokumentstudie ska forskaren skumma igenom, läsa och tolka texten. En användbar analysmetod är innehållsanalys som innebär att forskaren organiserar information från dokument i kategorier. Vi har använt oss av innehållsanalys i analysprocessen, vilket kommer att presenteras i ett av de nedanstående avsnitten i detta kapitel.

Bowen (2009: 30) lyfter upp dokumentstudie som en metod som kan användas när fenomenet inte längre är observerbart eller när informanter förträngt betydande detaljer. Själva analysprocessen menar Bowen (ibid: 28) innebär att hitta, välja ut, utvärdera och synliggöra data i dokument. Textuell data kan benämnas som "icke-reaktiva", de präglas inte av människors reaktioner som forskningsobjekt, som vid exempelvis forskningsintervju eller etnologi, vilket kännetecknas som en styrka i metoden (David & Sutton 2016: 159).

Bowen (2009: 29) lyfter upp flera fördelar med dokumentstudie. Dokumentstudie kan användas för att beskriva det undersökta fenomenets kontext, synliggöra och föreslå frågor som behöver ställas inom forskningen, vara en insiktsfull och ett värdefullt komplement till kunskapsbasen, synliggöra eventuella behov av utveckling och förändring samt verifiera eller bekräfta bevis från andra källor. Bowen (2009: 30-31) menar dock att det även kan finnas svårigheter i att studera dokument eftersom de inte utformats för att forskas på. Detta kan medföra svårigheter i att få tillräckligt med information för att kunna besvara vissa forskningsfrågor. LVU-domar är inte skapade eller utformade för att forskas på, men vi upplevde inte att detta har utgjort ett hinder för vår studie. I forskningsfrågan som avser hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar anser vi att vi fått relativt tillräckligt med information. Dock tror vi att Förvaltningsrättens föreställningar hade kunnat beskrivas mer omfattande om vi hade använt oss av fler antal domar i vår studie. På grund av den omfattning och tidsram vår studie har bedömde vi däremot att LVU-domarna gav oss tillräckligt med information i relation till studiens syfte.

En text kan vara personlig, privat eller statlig, och tillträdet till dessa kan variera mellan slutet till öppet (David & Sutton 2016: 160). De LVU-domar som ligger till grund för vår studie är statligt upprättade av förvaltningsrätten. LVU-domar är en allmän handling, då Sveriges lagstiftning utgår ifrån offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen uttrycks i Tryckfrihetsförordningen (1949:105) (TF) 2 kap. 1 § och innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar som inte beläggs med sekretess. Att en handling är allmän innebär enligt TF 2 kap. 4 § att handlingen förvaras hos en myndighet, eller inkommen eller upprättad av en myndighet. LVU-domar upprättas av förvaltningsdomstolen, och är därför en allmän handling som alla har rätt att ta del av. Tillgängligheten för våra dokument har för oss varit till fördel då de varit allmänna handlingar. Bowen (2009: 30) menar att många dokument idag har stor tillgänglighet, även om de inte tillhandahålls av författaren. Detta främst av att Internet bidrar till tillträde till många arenor med ett stort spann över tid, händelser och omständigheter. Bowen (ibid) lyfter upp detta som en av metodens styrkor då det ökar möjligheterna att därför genomföra dokumentstudie på flera olika områden. Tillgången till dokumenten i vår studie har därför varit öppet. Domarna har även publicerats på en rättsdatabas, Karnov, där vi fått tillgång till dessa via Göteborgs Universitetet, vilket har underlättat åtkomst.

4.3 Urvalsprocess

De domar vi har använt oss av i vår studie är hämtade från rättsdatabasen Karnov, genom Göteborgs Universitet. I Karnov hade vi möjligheten att avgränsa vår sökning. Av sju olika rättskällor avgränsade vi oss till rättskällan "Praxis" och därefter till "Förvaltningsdomstol". Då vi är intresserade av beredande av vård som sker på första nivån valde vi att begränsa sökningen till förvaltningsrätter, och inte på högre instanser. Totalt finns det 12 Förvaltningsrätter i Sverige och vi begränsade vår sökning till en av dessa. Vi hade även möjlighet att anpassa vår sökning efter "Publiceringsdatum". För att informationen i materialet skulle vara så uppdaterat som möjligt ansåg vi att domar från 2018 var mest relevant, då detta är det senaste året som vi kan få tag på samtliga domar under ett helt år, och avgränsade vår sökning även till 2018 på samma sätt. Vi avgränsade även vår sökning till sökordet "LVU 3 §" eftersom vi är intresserade av de riskbeteenden som rätten grundar sitt beslut på.

Inom den valda förvaltningsrätten fanns det totalt 160 domar under 2018, som avsåg beredande av vård enligt LVU 3 § för både pojkar och flickor. Utav dessa domar avsåg 110

pojkar och 50 flickor. Medelåldern för flickorna var 15,5 år och för pojkarna 16,4 år. Totalt nio domar avsåg avslag av beredande av vård enligt LVU, varav sex pojkar och två flickor. I urvalsprocessen gjorde vi ett strategiskt urval där vi valde ut domar som avsåg *beredande av vård* enligt LVU så att det blev en jämn fördelning mellan könen. Detta innebar att när vi nådde 15 domar gällande pojkar, valde vi strategiskt bort efterkommande domar som berörde pojkar, eftersom vi även sökte 15 domar som avsåg flickor. Med ett jämt antal domar mellan pojkar och flickor synliggörs skillnader mellan könen tydligare samt skapar en mer rättvis jämförelse då båda könen är representerade till lika stor del. Dock var domarna som avsåg flickor betydligt färre än pojkar. Detta medför att flickorna i vår studie ger en mer representativ bild av alla flickor som omhändertagits enligt LVU 3 § år 2018 än vad det ger för pojkarna. Just 30 domar ansåg vi var hanterligt för oss då vi i vår sista frågeställning analyserade domarna i ord och därför analyserade mer djupgående för att få svar på hur ungdomarna framställs.

De 30 domar som valts ut för vår studie har förvaltningsrätten beslutat om vård enligt LVU 3 §, inga avslag eller överklaganden var relevanta för vår studie, och domarna är de 30 första som fanns på hemsidan. Omfånget på domarna har varierat mellan 5-12 sidor. Omfattningen, tidspressen och det totala antalet domar som avser flickor (50 st.) har tagits hänsyn till vid bedömningen av valet av de 30 domar som ligger till grund för vår studie. Att studera fler domar av flickorna hade lett till en stor representation av de totala flickorna. Nära hela populationen av flickor hade då studerats. Att enbart välja domar de 30 första domarna går att problematisera då man kan ställa frågan ifall vi har fått en variation på våra domar. Under urvalsprocessen var innehållet i domarna okänt för oss till dess att vi började bearbeta vår empiri. Dock anser vi att på grund av att de domar vi använt oss av har blandade datum, målnummer och kommuner som ansökt om vård enligt LVU till förvaltningsrätten har vi fått den variation som vi eftersträvat.

4.4 Genomförande av dokumentstudie

Att använda LVU-domar som underlag har inte varit oproblematiskt. Vissa domar har till viss del varit svåra att förstå och utläsa, exempelvis är en LVU-dom för en flicka med missbruksproblematik väldigt kort, som gör att den inte är så innehållsrik. I domen konstaterades att hon hade missbruksproblematik, men hur detta visade sig och i vilken omfattning presenterades inte. En orsak till att domarna vid vissa tillfällen kan vara svåra att

utläsa kan vara att vi inte haft tillgång till socialnämndens underlag som förvaltningsrätten har haft. Dock har socialnämndens underlag inte varit relevant för vår studie eftersom vi specifikt studerar Förvaltningsrättens riskbedömningar och inte socialnämndens. Något som synliggjordes var dock att Förvaltningsrätten ibland kan ta över socialtjänstens bedömning, vilket i vissa fall har försvårat vår förståelse för förvaltningsrättens bedömning och att vi då indirekt även har analyserat socialtjänstens bedömningar. LVU-domarna har också varit olika omfattande vilket resulterat i att vissa ungdomars riskbeteende har varit mer utförligare beskrivet än andra.

4.5 Bearbetning av empiri

För att skapa överskådlighet har vi kategoriserat de beteenden som förvaltningsrätten bedömer som riskbeteenden utifrån de tre rekvisit som framkommer inom LVU: missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och annat socialt nedbrytande beteende. Vår förförståelse har medfört att vi har förutfattade meningar om vad vi ska söka efter i bearbetningen av domarna, och kan innebära viss styrning. Dock anser vi att vår medvetenhet kring vår förförståelse har resulterat i en öppenhet för hela texten, och på så vis har vi även sökt riskbeteenden utanför vår förförståelse-ram, som också är relevant för vår studies syfte. I kapitlet "Resultat och analys" presenteras följande teman och efterföljande kategorier:

1. Missbruk av beroendeframkallande medel

Drogens art

Omfattning

Missbrukets utfall

2. Brottslig verksamhet

3. Annat socialt nedbrytande beteende

Risk för missbruk

Risk för kriminalitet

Avviker från hemmiljö och befinner sig i olämpliga miljöer

Sexuellt riskbeteende

Psykisk ohälsa

Miljö och relationer

Pojkar och flickors inställning till vård enligt LVU

4. Förståelse av riskbeteenden utifrån normer

5. Hur könen framställs

Hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar

Denna uppdelning av materialet anser vi ger en heltäckande bild av väsentliga resultat som framkommit i vår studie, och kommer därför att presenteras därefter. Vi har även döpt om pojkarna efter "Pojke 1", "Pojke 2", "Pojke 3"... och flickorna efter "Flicka 1", "Flicka 2", "Flicka 3"... följt av deras ålder. Vi har valt att inte avslöja ungdomarnas namn för att dölja deras identitet. Då vi presenterat citat från de LVU-domar vi studerat har vi i vissa fall skrivit "(...)", vilket innebär att vi utelämnat överflödigt text för att öka läsbarheten.

4.6 Analyismetod

I vår studie har analysen av data gjorts enligt en innehållsanalys. Jacobsen (2012: 146) beskriver att innehållsanalys används för att förenkla och berika data. Data förenklas genom att skapa överskådlighet, och berikas sedan genom att placeras i ett större sammanhang. I vår studie har vi intresserat oss för att se om den tidigare forskningen stämmer överens med våra resultat, om det finns likheter och skillnader jämfört med det som tidigare forskats om i ämnet. Vi började med att läsa igenom de domar som var aktuella för vår studie, för att få en överblick över dess innehåll. Därefter påbörjade vi analysera data mer grundligt genom att tematisera beteenden under rubrikerna "Missbruk av beroendeframkallande medel", "Brottslig verksamhet" och "Annat socialt nedbrytande beteende", vilka är de tre rekvisiten i LVU-lagstiftningen. Jacobsen (ibid) beskriver tematisering som en uppdelning av texten som tillsammans bildar en meningsbärande enhet som representerar textens helhet. Denna form av kodning skapar förutsättningar för reducering (David och Sutton 2016: 271). När vi studerade domarna svarade en av oss för de domar som avsåg pojkar, och den andra för flickor. Därefter växlade vi domar för att med nya ögon kunna analysera motsvarande kön och finna saker som den andra missat.

Fortfarande var våra data väldigt omfattande, då menar Jacobsen (ibid: 147) att en kategorisering är nödvändig för att skapa struktur i texten. Därför skapade vi kategorier

utifrån våra tre teman. Jacobsen (ibid) menar att kategoriseringar bl.a. förenklar vår möjlighet till jämförelse mellan könen, vilket stämmer överens med vår studies syfte. Våra tre teman var förutbestämda utifrån de tre rekvisiten i LVU 3 §, men kategorierna har vi skapat utifrån de enskilda domarna. Exempelvis har vi under temat "Missbruk av beroendeframkallande medel" skapat kategorin "Drogens art", där berörs text i domarna som handlar om drogen i sig. Ett annat exempel är att text i domarna som handlade om skolproblematik och negativa konsekvenser på grund av missbruket placerades under en gemensam kategori kallad "Missbrukets utfall".

Varje enskild kategori har vi styrkt med olika citat från LVU-domarna. Jacobsen (2012: 149) menar att varje enskilt citat på något sätt beskriver den kategori citatet tillhör. Därefter räknade vi hur många pojkar respektive flickor som tillhörde varje kategori, för att synliggöra och öka möjligheten till jämförelse mellan förvaltningsrättens bedömning av deras beteende. Detta menar Jacobsen (ibid: 150) stödjer det kvalitativa data, även om statistik ofta kännetecknas i de kvantitativa metoderna.

När vi analyserat hur pojkar och flickor framställs har vi på liknande sätt även då använt oss av innehållsanalys. För att synliggöra ett mönster tittade vi bl.a. på vilka ord som används för att beskriva ungdomarna. Därefter kategoriserade vi dessa efter "Positivt värdeladdade" och "Negativt värdeladdade" under temat "Adjektiv". Genom att kategorisera på detta vis synliggjordes mönster över hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar utifrån 3 §.

4.7 Induktion och deduktion

Vid ett induktivt förhållningssätt menar Bryman (2018: 49) att forskaren låter empirin styra vilka teorier som är applicerbara på det studerade fenomenet. Teorin är således resultatet av en forskningsansats. Dock menar Bryman (ibid) att det är nästintill omöjligt att enbart ha ett induktivt förhållningssätt, utan att forskare även då har en tendens av deduktivt förhållningssätt. Ett deduktivt förhållningssätt beskriver Bryman (ibid: 47) förenklat sätt som motsatsen till induktion; teorier avgör vad som är intressant i empirin.

I vår studie har vi försökt att ha ett induktivt förhållningssätt där vi på ett så öppet sätt som möjligt samlat in vår empiri och försökt att styra empirin så lite som möjligt i analysprocessen. De teman vi har använt oss av i bearbetningen av empirin har redan varit

förutbestämda utifrån de tre rekvisiteten i LVU 3§, vilket tyder mer på ett deduktivt förhållningssätt. Kategorierna som skapats under våra teman har vi samlat in på ett öppet vis då vi tidigare inte visste vad domarna skulle innehålla. Vi har även efter att vi analyserat domarna gått tillbaka till domarna för att hitta ytterligare riskbeteenden som kan stärka våra teorier och resonemang. Exempel på detta är att vi sökt efter ungdomarnas ålder för att kunna föra intersektionella resonemang. Då vi även tagit utgångspunkt i vår tidigare forskning har vi letat skillnader och likheter mellan könen, vilket speglar ett deduktivt förhållningssätt. Men vi har även varit öppna för ny information som inte tidigare forskning har berört.

4.8 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet menar Bryman (2018: 72) innebär att studieresultaten ger samma utslag om studien genomförs på nytt. Reliabilitet lyfter frågor om slumpmässiga eller tillfälliga betingelser, och huruvida studien kan ses som stabil. I relation till reliabilitet lyfter Bryman (ibid: 465) upp svårigheten till replikation i kvalitativ forskning, eftersom den sociala miljön och betingelser ständigt är i rörelse. I den tidigare forskningen har forskare under olika år kunnat påvisa liknande likheter och skillnader mellan kön, främst i normer gällande män och kvinnor. Vi tar utgångspunkt i den tidigare forskningen för att jämföra om vi kommer fram till liknande resultat. Då människor är komplexa och inte någons problem är detsamma som någon annans, samt att sociala problem är föränderliga så kommer vi i vår studie inte kunna skildra exakt samma sociala problem. Detta ger oss dock möjligheten till att belysa nya, som är relevanta för den tid vi lever i nu.

Bryman (2018: 72) beskriver validitet som en bedömningsfråga: Är de slutsatser som genererats från studien sammanhängande? Bryman (ibid: 465) menar att det handlar om hur man observerar, identifierar eller mäter det som studien ska mäta. I vår studie har vi strävat efter att vara så transparenta som möjligt kring studiens tillvägagångssätt, exempelvis har vi bifogat de ord som vi använt oss i analysprocessen av hur pojkar och flickor framställs av förvaltningsrätten. Detta för att visa att vi undersökt vad studien avser. Bryman (ibid: 73-74) lyfter även frågan om kausalitet, om det är möjligt att generalisera resultaten eller om resultaten gav upphov pga. någon annan ytterligare faktor, men även om resultaten kan generaliseras utanför den kontext som studien genomförts. Då vi i vår studie enbart utgår från 30 domar (15 flickor och 15 pojkar) samt att vi avgränsat oss till en Förvaltningsrätt i Sverige kan vi inte uttrycka oss att vår studie är generaliserbar utanför vår kontext. Men utifrån

tidigare forskning av normer och kön kan vår studie synliggöra tendenser i skillnaderna mellan könen.

4.9 Forskningsetiska överväganden

Under hela vår uppsatsprocess har vi haft ett etiskt förhållningssätt, där vi under varje moment reflekterade kring etiska frågor som dök upp. Det första vi funderade kring var om integritetskränkning och vad vår uppsats skulle innebära för de ungdomar och/eller anhöriga som indirekt deltar i vår studie, gör vår uppsats mer skada än gott? Vi använde oss av metoden dokumentanalys, där vi utgick från LVU-domar. Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga är en lag och en tvångsåtgärd där man omhändertar en ungdom mot sin vilja. Detta är ett område som berör mycket känslig information och innehåller många etiska svårigheter, vilket gjorde det extra viktigt för oss att reflektera kring etiska överväganden.

Kvale och Brinkmann (2014: 107-108) belyser att informerat samtycke är en aspekt i forskningsetiken som är väldigt betydelsefull och som kan vara avgörande för studiens genomförbarhet. Detta innebär att deltagarna i forskningsstudien ska få grundläggande information om studien, om deltagandet kan innebära någon risk och vad som förväntas av dem, innan de tar ett beslut om de vill delta eller inte. I vår studie har vi samlat empiri genom offentliga handlingar. Att en handling är offentlig betyder att handlingen förvaras eller inkommen och upprättad hos en myndighet. Allmänna handlingar regleras i offentlighetsprincipen som uttrycks i Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap. 1§ och innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar som inte beläggs med sekretess. De ungdomar, och dess vårdnadshavare, som ligger till grund för vår studie har alltså inte aktivt deltagit i studien utan det är deras domar som vi utgår ifrån, deltagarna har alltså inte blivit informerade och vet inte om att de är föremål för forskning. Detta innebär att det informerade samtycket inte är uppfyllt och inte heller behöver uppfyllas. LVU-domarna har upprättats av förvaltningsrätten och blir då offentliga. Med denna utgångspunkt i vår studie var det väldigt viktigt för oss att inte ta med mer information från domarna än som var nödvändigt, av respekt för ungdomarna och deras indirekta deltagande.

En annan princip i forskningsetik är konfidentialitet, vilket innebär att man måste värna om deltagarnas identiteter och hantering av den empiri som samlats in (Kvale och Brinkmann

2014: 109). Då LVU-domar är offentliga handlingar hade vi tillgång till ungdomarnas namn och personnummer men valde att avidentifiera materialet, för att respektera och värna om ungdomarnas identiteter och för att vi inte ansåg att det var relevant för vår studie att röja dessa. Vi kommer därför att benämna pojkarna som "Pojke 1", "Pojke 2", "Pojke 3"... och flickorna som "Flicka 1", "Flicka 2", "Flicka 3"... osv. Vi kommer inte heller att skriva ut domarnas målnummer i vår studie, för att värna om ungdomarnas identiteter framför möjligheten att kontrollera uppgifterna. Vi valde även att avidentifiera kommuner och den aktuella förvaltningsdomstolen. Trots om domarna var offentliga handlingar berör de känsliga uppgifter och det är därför viktigt att ha ett respektfullt förhållningssätt gentemot ungdomarna och deras anhöriga, något som vi eftersträvat. Däremot finns en risk att identiteterna röjs i de citat som används i vår studie, detta har vi varit medvetna om och därför valt ut exempel som minimerar den risken. David och Sutton (2016: 109) skriver även att vid en liten urvalsstorlek, som vår studie är baserad på, måste man beakta att det är svårare att dölja deltagarnas identiteter. Något som vi även har tagit i beaktning är att avidentifiera de professionella som står utskrivna i domarna samt de professionella i förvaltningsrätten som har beslutat om vården enligt LVU 3 §, då det är deras hantverk vi främst studerar.

I Vetenskapsrådets etiska principer (2002: 14) beskrivs även nyttjandekravet. Nyttjandekravet lägger tyngdpunkt på att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Detta har vi beaktat genom att inte använda det insamlade materialet i icke-vetenskapligt bruk och att vi efter studiens gång förstört domarna i en dokumentförstörare.

Vi har även reflekterat kring ifall ungdomarna som indirekt deltar läser resultaten från vår studie och om de upplever att något gestaltats felaktigt, då de inte har haft någon kontroll eller möjlighet till att påverka hur de framställts i studien. All vår empiri utgår endast från LVU-domarna och citat därifrån, och vi har strävat efter att inte lägga någon värdering i deras problematik. Utan studien utgår från att belysa skillnader mellan pojkar och flickors bedömning, vi undersöker och redovisar därför inget mer. Vi har eftersträvat att ungdomarna ska kunna läsa studien och informationen ska vara densamma som i domarna, riskbeteendena ska inte tas ut från sin kontext.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer vårt empiriska material som sammanställts från de 30 LVU-domar att analyseras i relation till tidigare forskning. Resultatet och analysen kommer att presenteras utefter de tre rekvisiten i LVU 3 §: missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och socialt nedbrytande beteende. Inledningsvis kommer vi att beskriva på vilka rekvisit som ungdomarna bereds med vård enligt LVU 3 § samt deras ålder. Av resultatet framgår det att ungdomarna bereddades med vård enligt LVU 3 § enligt följande fördelning:

REKVISIT	ANTAL POJKAR	ANTAL FLICKOR	TOTALT
Missbruk av beroendeframkallande medel	4	3	7
Brottslig verksamhet	0	0	0
Socialt nedbrytande beteende	3	8	11
Missbruk av beroendeframkallande medel i kombination med brottslig verksamhet	1	0	1
Missbruk av beroendeframkallande medel i kombination med socialt nedbrytande beteende	5	4	9
Brottslig verksamhet i kombination med socialt nedbrytande beteende	2	0	2

Tabell 1.

Enligt tabell 1 blir det tydligt att de flesta ungdomarna bereds med vård enligt LVU 3 § med stöd av rekvisitet ”socialt nedbrytande beteende”, följt av ”missbruk av beroendeframkallande medel” i kombination med ”socialt nedbrytande beteende”. Ingen av domarna avser enbart vård enligt LVU 3 § med stöd av rekvisitet ”brottslig verksamhet”, dock en ungdom i kombination med ”socialt nedbrytande beteende” och en annan i kombination med ”missbruk av beroendeframkallande medel”. Dessa två ungdomar avser endast pojkar, inga flickor bereds med vård utifrån rekvisitet ”brottslig verksamhet”, varken ensamt eller i kombination med annat rekvisit. En tydlig skillnad som synliggjorts i vår studie är att åtta domar för flickorna är beredande av vård för LVU 3 § enbart på rekvisitet “annat socialt nedbrytande

beteende”, medan bara tre av pojkarnas domar bereds genom samma rekvisit. I övrigt är könsfördelningen mellan rekvisiten relativt jämn. I tabell 2 nedan presenteras åldersfördelningen av de ungdomar vars domar vi studerat:

ÅLDER	ANTAL POJKAR	ANTAL FLICKOR	TOTALT
13 år	0	1	1
14 år	2	3	5
15 år	0	3	3
16 år	4	3	7
17 år	5	4	9
18 år	2	0	2
19 år	1	1	2
20 år	1	0	1

Tabell 2.

Enligt tabell 2 kan vi utläsa att ungdomarna vars domar vi studerat har ett åldersspann på 13-20 år. De flesta pojkarna har en ålder mellan 16-17 år, och de flesta flickorna 14-17 år. Medelåldern för pojkarna är 16,8 år och för flickorna 15,6 år. Av alla domar som avser beredande av vård enligt LVU under 2018 från den studerade förvaltningsrätten var medelåldern för pojkarna 16,4 år och för flickorna 15,5 år. Av de domar som vi studerat är medelåldern för både pojkarna och flickorna något äldre än medelåldern för samtliga domar som avser beredande av vård enligt LVU under 2018. Utifrån både samtliga LVU-domar under 2018 och resultatet från vår studie innebär detta att flickors problematik uppmärksammas tidigare än pojkars, vilket även Mattsson (2016: 416) fann i sin studie, då flickor i större utsträckning förstås som sårbara och i behov av skydd.

5.1 Missbruk av beroendeframkallande medel

Ett resultat som framkommer i de domar vi undersökt är att ett stort antal ungdomar brukar någon form av beroendeframkallande medel. Totalt tio pojkars och sju flickors har fått beslutet

att beredas vård enligt LVU 3 § utifrån rekvisitet ”missbruk av beroendeframkallande medel”, antingen enbart utifrån detta rekvisit eller i kombination med annat rekvisit. Övriga ungdomar som också bedöms ha någon form av missbruksproblematik anses inte ha ett missbruk av vad som avses inom lagens mening utan faller då under rekvisitet “annat socialt nedbrytande beteende”, vilket presenteras i ett senare avsnitt. I nedanstående avsnitt kommer de 17 ungdomar som bereds vård enligt LVU med stöd av rekvisitet ”missbruk av beroendeframkallande medel” att presenteras.

5.1.1 Drogens art

Ett resultat från vår studie är att i tio domar för pojkar och sju domar för flickor som omhändertas med ett LVU 3 § benämns vilken typ av beroendeframkallande medel som används, vilket ofta styrkts genom positiva drogtestar. I vår studie har det inte framkommit någon större skillnad mellan pojkar och flickor gällande vad för beroendeframkallande ämne som används. De droger som både flickorna och pojkarna använder sig övervägande av är alkohol, cannabis, benzodiazepiner, amfetamin och till viss del läkemedel. Ett blandmissbruk är även förekommande för både flickor och pojkar. Bland pojkarna kan vi urskilja att drogen cannabis är något vanligare än hos flickor. Ett litet antal flickor i vår studie använde även drogerna tramadol och extacy. Ett resultat i Schlytters (1999: 112) studie var att en större andel flickor använde lösningsmedel och opiater, samt att en större andel pojkar använde alkohol och amfetamin och att endast pojkar använde anabola steroider. Detta speglar inte resultatet i vår studie då vi inte kunde se en märkbar skillnad mellan de två könen.

5.1.2 Missbrukets omfattning

Schlytters (1999: 129) studie påvisar att för pojkar accepteras ett pågående missbruk under längre tid, samt att missbruket vanligtvis är känt sedan tidigare, mer omfattande och av en allvarigare grad än flickornas. Ett resultat som framkommer i vår studie är att socialtjänsten och förvaltningsrätten bedömer i de domar vi studerat att både pojkars och flickors användning av beroendeframkallande medel har under en kort tid eskalerat och förvärrats, som medfört att det blivit aktuellt för vård enligt LVU vilket påvisar att allvarlighetsgraden av missbruket bedöms ha ökat. En skillnad mellan könen däremot som kan jämföras med Schlytters (1999: 129) resultat är att pojkarna använt beroendeframkallande medel under en längre tid än flickorna innan socialtjänsten ansöker om vård enligt LVU hos förvaltningsrätten, enligt den information som framkommer av domarna. Det längsta

missbruket för en flicka bland domarna som synliggörs är ett missbruk där socialtjänsten bedömt det som allvarligt i juni 2018 och att flickan därefter inte förmått sig att tillgodogöra sig insatser från socialtjänsten. I december beslutade förvaltningsrätten att flickan ska beredas med vård enligt LVU. Pojkarna i de domar vi studerat tenderar däremot att ha ett missbruk under flera månader och/eller år innan det blivit aktuellt för socialtjänsten att ansöka om vård enligt LVU, vilket inte är fallet för flickorna. Nedan presenteras tre domar som avser pojkar:

”Pojke 1 har haft ett aktivt blandmissbruk sedan tidiga tonåren.” – Pojke 1, 19 år

”Pojke 9 har uppgett att han var 14-15 år då han använde droger första gången och har använt droger under drygt ett och ett halvt års tid.” – Pojke 9, 18 år

”Pojke 3 har haft kontakt med socialtjänst sedan 2016 utifrån missbruksproblematik och kriminellt beteende” – Pojke 3, 18 år

Enligt ovanstående citat synliggörs exempelvis ett missbruk hos en av pojkarna som sträckt sig över två års tid från år 2016 till 2018, innan det blivit aktuellt med vård enligt LVU. Ovanstående citat antyder att ett missbruk för pojkar kan pågå under en längre tid innan socialtjänsten anser att det är ett riskbeteende än för flickorna. Det blir även här intressant att jämföra pojkar och flickor i hur ”kort” tid det tar innan socialtjänsten väljer att ansöka om vård enligt LVU. I citaten nedan beskrivs en pojke och en flicka:

“En utredning inleddes 4 april 2018 efter anmälan om att Flicka 1 varit borta under helgen och då druckit alkohol och använt droger. Samma dag fattades beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU och Flicka 1 placerades på ett HVB-hem, beslutet verkställdes med handräckning från polisen.” – Flicka 1, 14 år

”Av utredningen i målet framgår att Pojke 5’s missbruk av narkotika pågått under en relativt lång tid samt att det under de senaste månaderna eskalerat och omfattar en stor mängd olika substanser.” – Pojke 5, 17 år

Första citatet ovan berör ett omhändertagande av en flicka där både förvaltningsrätten och socialtjänsten bedömer att hon under en helg utsatt sig själv för risk, och socialtjänsten väljer att agera direkt. Detta ställs gentemot citatet under där en pojke har kunnat gå under ”en

relativt lång tid” men att socialtjänsten inte ansett att missbruket är allvarligt förrän under ”de senaste månaderna”. En bidragande faktor kan här dock möjligtvis härledas till ålder. Flicka 1 var 14 år vid omhändertagandet, och Pojke 5 var 17 år. Citatet nedan belyser pojke 12 som också likt Flicka 1 är 14 år:

”Vid omhändertagande av polis har han vid två tillfällen testats positiv för THC och kokain. Pojke 12 har i samtal med socialtjänsten själv uppgett att han regelbundet brukar cannabis, att det blivit en vana, men att han inte anser att det är så farligt.” – Pojke 12, 14 år

Citatet ovan beskriver en pojke som är 14 år och har omhändertagits av polis där han testats positiv för droger vid två tillfällen. Vad vi får ut av domen har socialtjänsten inte gjort den bedömningen att vård enligt LVU inte blivit aktuellt för pojken vid de enstaka tillfällena som det blivit för Flicka 1 som presenterats ovan, där hon bedömdes av förvaltningsrätten utsätta sig själv för risk under en helg och därefter omhändertogs. Även detta är jämförbart med Schlytters (1999: 129) resultat, att pojkar tillåts använda beroendeframkallande medel under en längre tid än flickor innan socialtjänsten ansöker om vård enligt LVU hos förvaltningsrätten.

5.1.3 Missbrukets utfall

En gemensam faktor i vår studie för både flickor och pojkar i våra domar är att socialtjänsten gjort bedömningen att ungdomarnas skolproblematik blir lidande på grund av deras missbruk. Ungdomarna har inte möjlighet att värna om sin skolgång, med hänsyn till missbruket, vilket beskrivs av både socialtjänsten och förvaltningsrätten som en negativ konsekvens. Något som däremot synliggjordes i vår studie är att i majoriteten av flickornas domar bedömer förvaltningsrätten att flickors skolproblematik är ett särskilt riskbeteende, men inte i samma utsträckning som det är hos pojkar. Citaten nedan beskriver förvaltningsrättens bedömningar av två flickor:

“(…) hon har under våren 2018 helt slutat gå till skolan och det saknas skäl för annan bedömning än att orsaken är en följd av att hon använder droger.” – Flicka 6, 17 år

“Flicka 2 är i behov av vård för sitt missbruk och sin psykiska ohälsa. Det finns skaderisk för Flicka 2 på grund av hennes beteende. Hennes psykiska och fysiska hälsa, skolgång och relationer påverkas negativt av missbruket.” – Flicka 2, 17 år

Utifrån citaten ovan synliggörs att dessa två flickor döms ha en bristande och problematisk skolgång. Detta lyfter förvaltningsrätten upp då *anledning till ansökan* presenteras men och i deras *bedömning*, där de avgör om domen ska beviljas eller avslås, och blir då en aspekt som ligger till grund för omhändertagandet i relation till flickornas missbruksproblematik. Av de pojkar där förvaltningsrätten bedömer att de har en bristande skolgång lyfts det inte upp i bedömningen. Pojkars skolproblematik beskrivs enbart då *anledning till ansökan* presenteras, vilket innebär att förvaltningsrätten endast bedömer pojkars skolproblematik som en konsekvens av missbruket, och inte som ett riskbeteende i sig. Att förvaltningsrätten väljer att lyfta upp flickors skolproblematik både i *anledning till ansökan* och i *bedömningen* skulle kunna innebära att en bristande skolgång för flickor anses vara en särskild riskfaktor som förstärker deras missbruksproblematik och dessutom påvisar ett riskbeteende. Detta resultat är något som även Schlytter (1999) fann i sin studie, att till skillnad från pojkars bedömning används flickors beteende för att styrka deras missbruksproblematik, och för pojkar anses skolproblematik snarare vara en konsekvens som kan komma att skada pojkens hälsa och utveckling snarare än att styrka deras missbruksproblematik.

5.2 Brottslig verksamhet

Totalt är det tre pojkar vars LVU-domar avser ”brottslig verksamhet”, i kombination med andra rekvisit. Alla tre pojkar har begått brott av allvarlig karaktär. Pojkarna beskrivs även ha vissa utagerande beteenden, vilket stärker deras bild av pågående kriminalitet. I endast en av de tre domarna framkommer det att förvaltningsrätten har gjort bedömningar att brottet varit ett “mycket allvarligt våldsbrott”, vilket varit tillräckligt för beredande av vård enligt LVU. I de andra två domarna har pojkarna begått upprepade brottshandlingar av allvarlig karaktär, varav förvaltningsrätten beaktar en av dem utifrån ålder, se nedanstående citat:

“Pojke 4 är en snart 15-årig pojke som trots sin ringa ålder har varit misstänkt för en rad allvarliga brott.” – Pojke 4, 14 år

Utifrån ovanstående citat bedömer förvaltningsrätten att pojkens ålder spelar stor roll, eftersom han vid dagen för domen endast är 14 år. Detta går att jämföra med Lösel och Farrington (2012: 8), som fann i sin forskning att ungdomar som använder sig av våld och brottslighet i tidig ålder löper större risk för allvarligare brottslighet samt sociala och psykiska

problem i det fortsatta ungdoms- och vuxenlivet, och detta kan antas ligga till grund för dessa tre pojkars domar avseende ”brottslig verksamhet”. Särskilt i fallet rörande den 14-åring som presenterades i ovanstående citat, då förvaltningsrätten antyder att någon i den åldern inte bör vara kapabel till att begå flertalet allvarliga brott då Pojke 4 blivit misstänkt för allvarliga brott ”trots sin ringa ålder”. De andra två ungdomarna är 16 år.

Två av pojkarna beskrivs av förvaltningsrätten ha begått allvarliga våldshandlingar. I en av dessa domar presenteras inte någon mer ingående beskrivning, men i den andra domen beskrivs följande brottshandlingar, se citat nedan:

“Utredningen inleddes i samband med att polisen kontaktade socialtjänsten gällande att Pojke 11 satt anhållen misstänkt för grov misshandel. Under utredningen har det kommit fram att Pojke 11 under de senaste tre åren har blivit polisanmäld vid ett tjugotal tillfällen för misshandel och olaga hot. Det har även kommit in orosanmälningar gällande Pojke 11 från föräldrar i kommunen rörande våldsamt beteende mot deras barn. Även skolan har kommit med orosanmälningar angående aggressivitet, hot och våld mot skolans elever och pedagoger. I april 2017 dömdes Pojke 11 för misshandel.” – Pojke 11, 16 år

Ovanstående citat belyser enligt vår tolkning upprepad kriminalitet då bland annat ett tjugotal polisanmälningar gjorts avseende misshandel och olaga hot under de senaste tre åren. I de domar som avser flickor har förvaltningsrätten bedömt att deras brottslighet inte anses vara tillräckligt allvarligt/omfattande, vilket resulterat i att deras riskbeteende istället ansetts vara av socialt normbrytande karaktär (presenteras i ett senare avsnitt i detta kapitel). Flickors brottslighet har upptäckts och åtgärdats i ett tidigare stadiet. Detta kan jämföras med Mattsson (2016: 416) som i sin forskning har kommit fram till att flickor till större del *förstås* som sårbara och i större behov av skydd och uppmärksammas vanligtvis även tidigare och oftare än pojkar.

5.3 Socialt nedbrytande beteende

Nedan kommer likheter och skillnader att presenteras avseende tredje rekvisitet, socialt nedbrytande beteende. Resultatet presenteras utifrån följande kategoriseringar: risk för missbruk, risk för kriminalitet, avviker från hemmiljö och befinner sig i olämpliga miljöer,

sexuellt riskbeteende, psykisk ohälsa, miljö och relationer samt pojkar och flickors inställning till vård enligt LVU.

5.3.1 Risk för missbruk

Trots att missbruk av beroendeframkallande medel och brottslig verksamhet avser egna rekvisit i LVU-lagstiftningen så kan ungdomar som exempelvis har ett "mildare" missbruk också beredas vård enligt LVU 3 § med stöd av det tredje rekvisitet, "annat socialt nedbrytande beteende". Bland de domar vi studerat är detta aktuellt för totalt tre flickor och en pojke där förvaltningsrätten gjort bedömningen att de inte har ett inte lika omfattande missbruk av beroendeframkallande medel som avses i LVU. Missbruket lyfts upp som att det i lagens mening inte avser ett missbruk, se nedanstående citat:

"Likaså framgår att hon använder alkohol och narkotika på ett sätt som, även om det inte anses utgöra missbruk i den mening som avses i LVU, ger anledning till oro."

– Flicka 11, 15 år

Av citatet ovan framgår det att förvaltningsrätten gör bedömningen att bruk av alkohol och narkotika som används inte kan ses som ett missbruk enligt LVU, men anses trots det vara oroväckande. I den LVU-dom som avser en pojke som också bedöms ha ett mildare missbruk har även ett hänsynstagande gjorts till hans funktionsvariation, se nedanstående citat:

"Pojke 14 har funktionsnedsättningar i form av neuropsykiatriska diagnoser. Han är i behov av medicinering för att kunna stabilisera sina funktionsvariationer. Diagnoserna innebär en ökad sårbarhet för droger. Pojke 14 har rökt hasch varje dag i tre månader. Han har uttryckt att det är 'skönt att röka hasch och att han struntar i allt'." – Pojke 14, 18 år

Utifrån ovanstående citat blir det tydligt att pojkens funktionsvariation spelar stor roll i hur starkt förvaltningsrätten bedömer att riskbeteendet är. En av de tre flickorna har också en funktionsvariation, se citat nedan:

"Hon har en funktionsnedsättning som medför att hon har en bristande förståelse för riskerna och konsekvenserna av sitt beteende och är därför extra mottaglig för att bli utsatt och utnyttjad av andra." – Flicka 7, 17 år

Utifrån ovanstående citat har förvaltningsrätten även gjort ett hänsynstagande till Flicka 7s funktionsvariation. Kontinuerliga hänsynstaganden görs till flickans funktionsvariation, då hon även upplevs ha svår ångest vilket anses påverka hennes beteende. Utifrån ett intersektionellt perspektiv blir det tydligt att oavsett kön spelar ungdomens funktion en roll i bedömningen av vård enligt LVU och förmildrar synen på missbruket. Förvaltningsrätten bedömer med hänsyn till funktionsvariationer att missbruk beskrivs som mer förståeligt än vad det hade varit vid frånvaro av funktionsvariation och bedöms på så vis som ett socialt nedbrytande beteende. Missbruket anses inte vara ett missbruk i lagens mening, då det är påverkat av funktionsvariationer. Exempelvis har Pojke 14 använt droger dagligen i tre månader, vilket skulle kunna vara tillräckligt för vård enligt rekvisitet ”missbruk av beroendeframkallande medel” utifrån de domar vi studerat som avser missbruk av beroendeframkallande medel. Den funktionsvariation som Pojke 14 har medför dock att förvaltningsrätten finner en annan acceptans kring missbruket, då dessa ungdomar anses vara särskilt sårbar för omgivningens påverkan.

5.3.2 Risk för kriminalitet

Att begå brott eller få allvarliga brott bedöms enligt förvaltningsrätten utgöra ett riskbeteende hos både pojkar och flickor, vilka ses som socialt nedbrytande beteende och bedöms enligt förvaltningsrätten som utagerande beteende. I domar som avser tre flickor beskrivs följande brottshandlingar: hot/kränkningar, inblandning i skadegörelse, stöld, misshandel och övergrepp. Detta går att jämföras med de upptäckter Cross et. al. (2007: 297-298) gjorde i sin forskning, att flickor tenderar att göra sig skyldiga till skadegörelse och stöld. Dock fann även författarna (ibid: 299) att flickors våldsamhet ofta riktas indirekt, vilket inte överensstämmer med misshandel och övergrepp. Resultatet i vår studie visar att flickor även tenderar att begå fysiska våldshandlingar. Även om detta endast berör få flickor så synliggörs en sådan tendens.

Totalt fem pojkar beskrivs ha begått brottshandlingar av den karaktär som avses med ”socialt nedbrytande beteende”, exempelvis följande: verbala hot/kränkningar, snatteri, skadegörelse, misshandel, stöld, drograttfylleri, olovlig körning och narkotikabrott. Pojkar där vi tolkar att de utför upprepade brottshandlingar presenteras nedan:

“Pojke 2 är kraftigt utagerande, han kastar och förstör saker och har även agerat ut mot personer (...). Vid ett flertal tillfällen har väktare och polis tillkallats eftersom personal har upplevt situationen som hotfull. Pojke 2 uttrycker även verbala hot och kränkningar mot

andra. Hans beteendeproblematik och utagerande beteende har resulterat i polisanmälningar avseende bl.a. skadegörelse och misshandel. Pojke 2 har vid två tillfällen hotat att bränna ned ett av sina boenden. Han har tillsammans med två andra ungdomar stulit bilnyckeln till boendets bil och efter en kort sträcka kört ned i diket.” – Pojke 2, 16 år

“Polis har upprättat anmälningar gällande innehav samt bruk av narkotika, häleri och stöld genom inbrott i båt. Pojke 12 har uttalat allvarliga hot mot socialsekreterare, sin mamma och syster” - Pojke 12, 14 år

Citatet ovan beskriver två pojkar som begår upprepade brottshandlingar, där bland annat flertalet fysiska våldshandlingar synliggörs. Cross et. al. (2007: 297-298) fann i sin forskning att pojkar beskrivs vara mer våldsamma än flickor, vilket vi också kan se tendenser av i vår studie. Även om flickorna i vår studie beskrivs vara fysiskt våldsamma så beskrivs pojkarna ändå vara fysiskt våldsamma i större utsträckning, både till brottshandlingarnas allvarlighetsgrad och att antalet pojkar är fler än flickor. Pojkarnas brottshandlingar beskrivs som mer omfattande än vad flickornas brottshandlingar gör, då flickorna endast begått enstaka/fåtal brott. Nedan presenteras den flicka som vi tolkar begått mest omfattande brottshandlingar av de LVU-domar som vi studerat:

“Flicka 13 visar ett våldsamt utagerande sätt och har hög frånvaro i skolan. Enligt uppgifter från skolpersonal har Flicka 13 via sociala medier haft ett kränkande beteende mot andra elever och har vid ett tillfälle agerat ut mot en annan elev på sådant sätt att denne förlorat medvetandet. Hon har vid flera tillfällen hamnat i konflikter som lett till avstängning från skolan, hon leker med eld och har genom sitt beteende aktualiserat en utredning gällande misstanke om brott.” – Flicka 13, 14 år

Citatet ovan belyser en flickas upprepade brottshandlingar, nedan presenteras ytterligare en flicka:

”Under framförallt det senaste året har Flicka 5 uppträtt mer och mer utagerande. Det finns oro att hon genom sitt beteende antingen skadar andra eller hamnar i situationer där hon själv riskerar att allvarligt skadas. (...) Det har även kommit in anmälningar om både stöld och misshandel gällande henne.” – Flicka 5

Jämfört med pojkarna så tolkar vi att flickornas brottshandlingar som presenterats ovan inte är lika upprepade, våldsamma eller allvarliga som pojkarnas brottshandlingar. I bedömningen av beredande av vård enligt LVU har förvaltningsrätten betonat det *utagerande beteende* som uppvisas gentemot omgivningen som ett riskbeteende som omfattar den kriminalitet som avses inom ”socialt nedbrytande beteende”, både hos pojkar och flickor. Vad som menas med utagerande beteende skiljer sig dock till viss del. Hos pojkarna vars domar vi studerat innebär ”utagerande beteende” mer upprepande, våldsammare och allvarligare beteende, exempelvis misshandel, stöld, drograttfylleri och narkotikabrott, än vad det innebär för flickorna. Bland pojkar synliggörs en större mängd av kriminalitet och antalet pojkar är även fler än flickor som begår upprepade brottshandlingar.

5.3.2 Avviker från hemmiljö och befinner sig i olämpliga miljöer

Gemensamt för många av de ungdomar som ingår i vår studie är att de är placerade på någon form av boende vid ansökningstillfället av vård enligt LVU, där anledningen till placeringen i de flesta fall är okänt för oss. Totalt elva flickor och åtta pojkar har även avvikit från dessa boenden och/eller hemifrån. Bland både pojkar och flickor ligger antalet avvikningar till grund för huruvida det ses som ett riskbeteende. Bland flickorna finns det även en dom som avser försök till att avvika. Citat nedan:

“Flicka 5 är impulsiv och har vid två tillfällen försökt avvika från det hem där hon för närvarande befinner sig.” – Flicka 5, 13 år

Enligt ovanstående citat bedöms även försök till att avvika som ett riskbeteende hos Flicka 5, någon liknande beskrivning återfinns inte hos någon pojke. Ytterligare något som karaktäriseras hos flickor är att de avviker och håller sig borta under kvällstid, kvällsmiljöer då ingen vet var de befinner sig kan därmed ses som ett särskilt riskbeteende hos flickor. Motsvarigheten i pojkars beskrivningar är snarare att de övernattat utan tillåtelse i samband med avvikningen. Se följande citat nedan, där både en pojke och en flicka presenteras:

“Hon har haft ett mycket självdestruktivt och socialt nedbrytande beteende under tiden i familjehemmet. Flicka 9 har avvikit flertalet gånger från hemmet och är borta under kvällstid. Hon utsätter sig även för stora risker då hon avviker.” – Flicka 9, 14 år

”Han har övernattat utanför boendet utan att meddela personal (...)” – Pojke 2, 16 år

Utifrån ovanstående citat synliggörs en större tillåtelse för pojkar att avvika under ett större spann av tid på dygnet, så länge de inte övernattar utan att meddela någon ses inte avvikningen som särskilt oroväckande än vad en avvikning i sig redan gör. Flickor däremot gränssätts till att endast få "tillåtelse" att avvika under dagtid. Det är inte förrän de avviker så det sträcker sig över kvällstid som det blir särskilt oroväckande för omgivningen. Detta kan få sin förståelse i de resultat som Schlytter (1999: 121) fann i sin studie, att "pojknormer" är mer tillåtande än "flicknormer". Flickor begränsas av en viss tid innan avvikningen från boendet/hemifrån ses som ett ytterligare riskbeteende än vad avvikelsen i sig redan bedöms vara, samt som tidigare nämnt att även försök till att avvika ses som ett riskbeteende hos flickor. Pojkar däremot kan avvika under vilken tid "som helst" under dygnet, så länge de inte i samband med avvikningen övernattar utan tillåtelse. För flickor förstärks riskbeteendet om det sker under kvällstid, kvällstid kan därmed ses som en farlig miljö för flickor.

Avvikelseerna från boendet eller hemifrån ses i sig som ett riskbeteende, men att ungdomarna vid avvikningstillfällena ofta beskrivs befinna sig i olämpliga miljöer medför ytterligare och ett förstärkt riskbeteende. Gemensamt för vad förvaltningsrätten bedömer som en olämplig miljö för både pojkar och flickor är att det i dessa sammanhang förekommer alkohol, droger och/eller kriminalitet. I följande citat beskrivs det hur en pojke och en flicka vistas i olämpliga miljöer:

"(...) Pojke 12 flera gånger har avvikit från hemmet och har då vistats i miljöer med äldre kriminella ungdomar där missbruk och kriminalitet förekommer." – Pojke 12, 14 år

"(...) att hon vid upprepade tillfällen har avvikit från hemmet utan att meddela var hon befunnit sig och att hon i samband därmed sökt upp olämpliga miljöer där det förekommer alkohol och droger och där hon misstänks ha blivit sexuellt utnyttjad mot betalning."

– Flicka 11, 15 år

I ovanstående citat synliggörs det dock att vad förvaltningsrätten anser vara en olämplig miljö skiljer sig, än i liten grad, hos pojkar och flickor. Kriminalitet tenderar i de domar som vi tagit del av att vara en särskilt olämplig miljö för pojkar, det finns en tendens av att sådana beteenden lyfts upp av Förvaltningsrätten som särskild risk. För flickorna i studien innebär en olämplig miljö även risk där de kan utnyttjas sexuellt. I fyra domar som avser flickor har

flickorna på något sätt kommit i kontakt med pojkar eller män som riskerar eller har utsatt dem sexuellt. Förvaltningsdomstolen beskriver att riskbeteendet är att *befinna sig* i en sådan miljö där det är möjligt att utsättas för sexuella övergrepp, snarare än att utsätta andra för sexuella övergrepp då ingen sådan diskussion återfinns bland domarna i vår studie. Flickorna bär dock inte ansvaret för att *bli* sexuellt utnyttjad utan för att *befinna sig* i en sådan miljö. Även Schlytter (1999: 91) fann i sin forskning att sexuella övergrepp var något som lyftes upp, men då i relation till att socialtjänsten och förvaltningsrätten skapade och förstärkte en problembild av flickorna. Detta är även något vi kan se i vår studie, även om det endast berör fyra flickor. Att förvaltningsrätten lyfter upp de tidigare sexuella övergreppen medför att det skapas en problembild över flickornas situation. Dock lyfts inte de sexuella övergreppen upp som ett ensamt beteende, utan i kombination med andra beteenden som förstärker problembilden och att hon befinner sig i olämpliga miljöer.

5.3.3 Sexuellt riskbeteende

Att ha ett sexuellt riskbeteende är något som förvaltningsrätten enbart bedömer i domar som avser flickor. Johansson (2008: 203) fann i sin studie att pojkars sexualitet anses vara självklar och oproblematisk. Därför diskuterats inte pojkars sexualitet eftersom de inte strider mot dessa normer, vilket inte är fallet för flickor. Bland de domar som vi studerat bedömde förvaltningsrätten att totalt fyra flickor har ett sexuellt riskbeteende, varav två genom att sälja sex. I nedanstående citat beskrivs hur en flickas sexuella beteende ses som risk:

“Vad som kommit fram i målet ger också stöd för att Flicka 7 har visat att hon åtminstone har haft ett allvarligt sexuellt riskbeteende. ‘Flicka 7s pappa’ uppger att han redan när Flicka 7 varit i tolvårsåldern uppmärksammat att hon sökt bekräftelse från okända killar och män på internet och att det har funnits en oro för att hon haft sexuellt umgänge med äldre män i syfte att få uppmärksamhet.” – Flicka 7, 17 år

Flickan från citatet ovan bedöms ha uppvisat ett sexuellt riskbeteende redan i 12-årsåldern. Övriga flickor som har ett sexuellt riskbeteende är i åldern 13-15 år, vilket tydliggör ålderns betydelse i relation till sexualitet, och kan ses utifrån ett intersektionellt perspektiv. Utifrån Flicka 7's situation är hon en ung flicka som inte ens hunnit bli tonåring, då hennes sexuella riskbeteende uppmärksammades, och som på olika sätt etablerar sexuella kontakter. Förvaltningsrätten bedömer att detta bör ses på allvar. Att hon vid domens beslutande datum var 17 år och fortfarande får stå för sitt sexuella risktagande som 12-åring lyfter upp ålderns

betydelse och stärker bilden av hennes nuvarande riskbeteende då det pågått under en längre tid. Att övriga flickor är mellan 13-15 år och Flicka 7 fortfarande får stå för sitt handlande i 12-årsåldern antyder att flickor i de nedre tonåren med ett sexuellt beteende betraktas av förvaltningsrätten som en risk för flickornas fortsatta hälsa och utveckling.

Inte i någon av domarna som avser pojkar diskuteras deras sexuella beteende överhuvudtaget. Detta antyder att socialtjänsten och förvaltningsrätten anser att det är befogat att ifrågasätta flickors sexualitet men inte pojkars. En pojke bland de domar vi studerat är 17 år och har en son, detta framkommer i meningen "(...) han har tagit upp kontakten med sin sons mamma.". Trots att detta gör det självklart att pojken har/haft ett sexuellt beteende lägger varken socialtjänsten eller förvaltningsrätten vikt vid det i domen. Möjligtvis återfinns förståelsen för detta i relation till Johanssons (2007: 42) forskning där han fann att unga kvinnor inte tillåts uttrycka sin sexualitet eller ha samma sexuella möjligheter som unga män. Flickor som då väljer att uttrycka sin sexualitet strider mot rådande normer över hur flickor ska vara, varför förvaltningsrätten bedömer det som ett riskbeteende hos flickor. Att förvaltningsrätten inte nämner pojkars sexualitet innebär nödvändigtvis inte att sexualiteten är frånvarande, utan snarare att samhällets normer för pojkar ser annorlunda ut än för flickor, vilket även Johansson (2008: 203) fann i sin studie vilket presenterades i början av avsnittet, pojkars sexualitet anses vara självklar och oproblematiserad.

5.3.4 Psykisk ohälsa

Ett resultat som framkommer i vår studie är att fyra flickor och två pojkar benämns ha psykisk ohälsa. Förvaltningsrätten uttrycker att vård enligt LVU inte kan behandla psykisk ohälsa - men lyfter trots det upp psykisk ohälsa som en risk för att den sårbarheten för omgivningens påverkan som bedöms tillkomma med psykisk ohälsa kan föranleda eller bidra till ett riskbeteende. I förhållandet till antalet pojkar och flickor är det fler flickor än pojkar som uppvisar psykisk ohälsa i vår studie. Dock är detta för få antal för att kunna dra några större slutsatser kring. Det vi kan se trots detta är att vårt resultat kan jämföras med Mattsons (2016: 414) forskning, där hon fann att flickor i högre utsträckning uppvisar psykiska problem. För att kunna säga att så är fallet bland ungdomar som bereds med vård enligt LVU 3 § skulle vi behöva studera ytterligare domar, vilket vår studie inte omfattar men kan trots detta se liknande tendenser.

5.3.5 Miljö och relationer

En tydlig skillnad som framkommit i vår studie mellan könen är att i fyra av flickornas domar lägger socialtjänsten och förvaltningsrätten vikt på att de inte följer regler och inte lyssnar på vuxna. Detta beteende lyfts inte upp i någon dom som avser pojkar. Nedanstående citat belyser flickor där detta ämne berörs:

“Hon har ett icke åldersadekvat umgänge, tar avstånd från vuxnas omsorg och regler.”
– Flicka 13, 14 år

“Flicka 9 har ett självdestruktivt beteende då hon upprepade gånger utsätter sig själv för fara. Hon lyssnar inte på gränssättning eller vägledning från någon vuxen.”
– Flicka 9, 14 år

I de två ovanstående citaten anser förvaltningsrätten att flickorna har en bristande relation till vuxna, som gör att hon inte får den omsorg och vägledning som är nödvändig för att förebygga ett destruktivt beteende. Att inte lyssna på vuxna är en aspekt som inte lyfts upp i någon utav pojkarnas domar, vilket blir en tydlig skillnad. Förvaltningsrätten anser att det är ett riskbeteende för flickor att inte lyssna och vägledas av vuxna, men inte för pojkar. Nedanstående citat belyser flickor som bryter mot regler, snarare än att de tar avstånd från vuxna:

“Utredningen i målet visar dessutom att Flicka 5 har ett utagerande beteende, tendens att avvika från de hem och institutioner som hon placeras på samt en bristande förmåga att följa uppsatta gränser.” – Flicka 5, 13 år

“Under den frivilliga placeringen på HVB-hemmet har Flicka 3 inte förmått att följa hemmets regler och rutiner.” – Flicka 3, 15 år

Att bryta mot regler anser förvaltningsrätten vara ett riskbeteende för flickor, enligt ovanstående citat, men inte hos pojkar då det inte beskrivs som ett riskbeteende i någon dom som avser pojkar. Hos pojkar går det att utläsa att de också bryter mot regler, t.ex. genom att avvika eller rymma hemifrån, men att bryta mot regler lyfts i sig inte upp som ett riskbeteende. Regler och gränssättning blir särskilt viktigt för flickor, vilket även Schlytter

(1999: 138) fann i sin studie. Ansvar för flickornas gränser överlämnas till flickorna, om de inte kan gränssätta sig själva anses det vara legitimt för samhällets instanser att träda in.

En återkommande faktor som lyfts upp är ungdomarnas relation till dess familj. Att ha dåliga relationer i hemmiljön beskrivs av förvaltningsrätten som en riskfaktor, medan goda relationer beskrivs som en skyddsfaktor. En skillnad som synliggörs i vår studie är att i samtliga tre domar som avser flickor där deras relationer beskrivs framstår flickans relation med hennes familj som icke-funktionell, detta benämns inte i någon av pojkarnas domar. Endast i en dom som avser en pojke diskuteras hans relationer, men då i positiv bemärkelse. En av flickorna beskrivs ha en turbulent och otrygg relation med sina föräldrar, där hon inte fått tillräckligt med vägledning och stöd för att hantera sina känslor och mående, se nedanstående citat:

“Det har varit turbulent i familjen under en lång tid och när de sexuella övergreppen skedde hade Flicka 1 inte tillräcklig trygghet att falla tillbaka på, varken hos sig själv eller sina föräldrar. Hon är i behov av trygg miljö och vuxna som kan vägleda och gränssätta henne samt behöver stöd och hjälp med att hantera sitt mående, sina känslor och impulser”
– Flicka 1, 14 år

I citatet ovan har förvaltningsrätten betonat hemförhållandena som icke-funktionell, då föräldrarna inte lyckats möta F1's behov, även om beslutet enbart avser LVU 3 §. För en av domarna bland pojkarna diskuteras hans relation med sin mamma och sin sons mamma, se citat nedan:

“Sedan det omedelbara omhändertagandet har han tagit tag i saker och ting. Han har fått en god kontakt med sin mamma och har även upprättat kontakten med mamman till hans son.” – Pojke 6, 17 år

I citatet ovan framträder relationen med sin mamma och sonens mamma under positiva omständigheter där pojken tagit upp kontakten med sin sons mamma igen. En skillnad som synliggörs i domarna är att förvaltningsrätten endast benämner flickornas relationer under negativa omständigheter, där bristande hemförhållanden kan vara en orsak till flickans destruktiva beteende. Utifrån detta tydliggörs olika förväntningar för pojkar och flickor, Mattsson (2016: 417) menar att ojämlikhet mellan pojkar och flickor ligger till grund för olika förväntningar. Flickor förväntas värna om och ha ett större ansvar för familjen då

hemförhållandena enbart lyfts upp när de är icke-funktionella. Det goda i hemförhållandena tas på så sätt för givet. Förvaltningsrätten lägger vikt i flickornas icke-funktionella hemförhållanden då de bryter mot dessa förväntningar avseende flickor, vilket vi tolkar som ett riskbeteende. Pojkar har inte samma förväntningar att värna om och ansvara för familjen, därför lyfts inte icke-funktionella hemförhållanden upp som ett riskbeteende hos pojkar.

5.3.6 Pojkar och flickors inställning till vård enligt LVU

Ett resultat i vår studie är att pojkarna beskrivs av både socialtjänsten och förvaltningsrätten "erkänna" och "medge" deras destruktiva beteende, även om de i vissa fall motsätter sig ansökan av LVU, vilket framställer pojkarna som aktiva i sitt handlande eftersom de tar ansvar för sin problematik genom att erkänna. I elva av pojkarnas domar beskrivs de dock anse att professionella i deras omgivning "överdriver" och framställer problematiken värre än vad det är, pojkarna anser därför att det är tillräckligt att beredas med vård enligt frivilliga insatser. Se citat nedan:

"Pojke 1 motsätter sig ansökan om vården och anför i huvudsak följande. Han *medger* att han har ett missbruk. Han har dock inget sådant som missbruk som avses i 3 § LVU"
– Pojke 1, 19 år

I citatet ovan medger pojken att han har ett missbruk, men anser att missbruket inte är i den omfattning där tvångsvård enligt LVU är nödvändig. Majoriteten av flickorna däremot motsätter sig tvångsvård i relation till vad som avses i ansökan till vård enligt LVU, men på grunder att vården skall beredas på frivillig väg då de bekänner sitt destruktiva beteende *utan* invändningar och vill bevisa att det inte behövs tvång för att bli av med beteendet. Flickorna framställs av förvaltningsrätten som att vara mer villiga för att ta emot vård än pojkarna. Se citat nedan:

"Hon anser att vården kan ges på frivillig väg och samtycker till nämndens vårdplan. Hon vill få möjligheten att bevisa att hon är drogfri och har slutat vara på olämpliga platser och vill sköta skolan bättre." – Flicka 7, 17 år

Citatet ovan belyser hur flickor anses vara villiga att bevisa att de kan bli drogfria och börja sköta skolan, utan tvångsinsatserna som LVU 3 § är. Johansson (2008: 200-201) fann i sin studie att flickor framställs med en mer foglig inställning till hjälp än vad pojkar beskrivs ha,

detta är även något vi kan se tendenser av i vår studie. Genom att pojkarna inte beskrivs ha en lika öppen inställning till hjälp som flickorna medför det att vi tolkar att pojkarna framställs som starkare med mer självförtroende, då de inte ger med sig. Detta kan jämföras med Hirdmans (2001: 11-12) genusordning, som beskriver att mannen historiskt sätt anses besitta egenskaper som kvinnan inte har, där styrka och kontroll är några av dessa egenskaper, vilket även stämmer överens med vår tolkning. Pojkarna i vår studie framställs som starka och att de har kontroll över sin problematik och därför inte behöver hjälp, stöd eller vård.

Det finns dock ett avseende då socialtjänsten och förvaltningsrätten tydligt framställer flickor som aktiva i sitt handlande. Fyra flickor uppvisar ett beteende där de ”söker” sig till personer de inte känner, som förstås i vissa fall som en längtan efter uppmärksamhet och bekräftelse. Detta illustreras i nedanstående citat:

“Hon har under den senaste tiden utvecklat ett allvarligt sexuellt riskbeteende genom att *söka bekräftelse och närhet* i sexuella kontakter med okända män.” – Flicka 7, 17 år

“Hon *söker* sig aktivt till personer och miljöer som har ett negativt inflytande på henne och där hon *utsätter* sig för risker.” – Flicka 12, 15 år

Utifrån ovanstående citat blir det här tydligt att flickor framställs som aktiva i sitt sökande efter riskfyllda miljöer, och socialtjänsten och förvaltningsrätten lägger ett stort ansvar på flickorna och de anses därmed vara aktiva i sitt handlande. Att socialtjänsten och Förvaltningsrätten lägger ansvaret på flickorna medför att de framställs som att de aktivt skadar sig själva genom dessa kontakter, sökandet av okända personer utförs av flickorna själva och framställs som ett destruktivt beteende.

5.4 Förståelse av riskbeteenden utifrån normer

I vår studie har vi använt oss av totalt 30 domar, vilket har medfört att det varit svårt på grund av antalet för oss att visa hur rådande normer ser ut och hur ungdomarna och förvaltningsrätten förhåller sig till dessa. Samtidigt är tidigare forskning överens om att människors handlande är influerat av rådande normer, och teorier så som socialkonstruktivismen menar att normer skapas av socialt samspel. Giddens & Sutton (2014: 277) menar utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att människor tvingas förhålla sig till

den värld som är konstruerad av mellanmänskliga interaktioner. På så vis kan vi förstå hur pojkar och flickor ofta omedvetet agerar efter könsanpassade normer, men även varför förvaltningsrätten bedömer riskbeteenden utefter dessa. Människorna i samhället har konstruerat normer och därmed en förståelse av kön, varför normer kan variera mellan könen. Utifrån våra resultat har vi sett att normer för hur pojkar och flickor ska bete sig i många avseenden stämmer överens mellan könen – både kriminalitet och missbruk betraktas som riskbeteenden. Men att vad som anses som riskbeteende också varierar, exempelvis gällande sexualitet för flickor. Att normer skiljer sig mellan könen medför att förvaltningsrätten bedömer att vissa riskbeteenden karaktäriseras av flickor respektive pojkar, trots att beteendet i sig återfinns hos båda könen. Det som framkommit tydligast i vår studie är att flickor har normer av mer gränssättande karaktär, exempelvis anser förvaltningsrätten att riskbeteende för flickor innebär att de avviker under kvällstid, lyssnar inte på vuxna och tillåts inte ha ett lika långtgående missbruk innan socialtjänsten agerar. Detta kan vara för att historiskt sätt är mannen norm, som kvinnor jämförs med. Mäns beteende är det ”naturliga” och kvinnors beteende blir då avvikande (Hirdman 2001: 48). Att beteendet är avvikande kan göra att förvaltningsrätten anser det som ett riskbeteende.

Schlytter (1999: 33) lyfter upp att ”pojknormer” är mer tillåtande än ”flicknormer”, vilket även vi tenderade att se i vår studie. Att ”pojknormer” är mer tillåtande medför att flickor gränssätts tidigare och oftare. Pojkar behöver en mer omfattande problematik innan socialtjänsten agerar och ges därmed större handlingsutrymme än flickor. Schlytters resultat i hennes studie är något som vi kan jämföra med våra resultat. Utifrån tidigare forskning och de 30 domar från förvaltningsrätten som vi studerat beskrivs pojkarna i de aktuella domarna ha ett mer omfattande riskbeteende, av allvarigare grad, än flickorna, exempelvis avseende kriminalitet och missbruk. Vi kan i vår studie se tendenser av att ”pojknormer” exempelvis tillåter pojkar att vara mer utagerande, medan ”flicknormer” begränsar flickor i det avseendet. Pojkar däremot tillåts vara utagerande i större utsträckning då det stämmer överens med föreställningen av hur pojkar/män beskrivs vara och därför tillåter samhället att pojkar beskrivs ha ett visst riskbeteende under en längre tid, då flickor gränssätts tidigare i samma beteende.

5.5 Hur könen framställs

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar avseende 3 §. Detta gör vi genom att studera och kategorisera de ord som används för att beskriva hur pojkar respektive flickor upplevs vara. Se bilaga för tabell.

5.5.1 Hur pojkar och flickor framställs i LVU-domar

I de LVU-domar som vi studerat framställs flickor på ett väldigt varierat sätt i personbeskrivningarna, bl.a. att de saknar ”insikt i sin problematik”, beskrivs vara ”impulsiva”, ”ambivalenta” och ”svåra”, i den meningen att det är svårt att nå, lita på eller att hantera. I totalt 11 domar beskrivs flickorna på något av detta sätt, ofta i kombination.

Följande citat belyser hur flickor framstår:

“Båda har dock kontinuerligt försökt få Flicka 1 att inse att hon är i behov av stöd, de upplever att det är svårt att nå fram till henne och att hon isolerar sig och avvisar dem.”

– Flicka 1, 14 år

“Föreståndaren på HVB-hemmet uppger att Flicka 11 är väldigt ambivalent och svänger fort i sitt humör. Detta gör att det är svårt att göra riskbedömningar kring Flicka 11 då hon svänger fort i sitt humör (...)” – Flicka 11, 15 år

Majoriteten av de flickor i LVU-domarna som vi studerat framställs därmed enligt vår tolkning som att de har en komplex problematik och därför svåra att förstå sig på, vilket gör att det som i det andra citatet ovan exempelvis blir svårt att göra riskbedömningar som annars är rutin vid HVB-hem. Flickors mer varierade personbeskrivningar medför att flickor framställs enligt vår tolkning som komplexa. Detta kan även utläsas i förhållande till flickors funktionsvariationer. Totalt sex flickor beskrivs ha en funktionsvariation vars beteenden kan härledas till aktuell funktionsnedsättning. Bland flickorna görs mer ingående och varierade beskrivningar i relation till pojkarna, som exempelvis “saknar konsekvenstänk”, “svårt att hantera det sociala samspelet”, “starka känslöyttringar” eller “utvecklas långsamt”. De beskrivs ha inneboende egenskaper till följd av funktionsvariationer. Hos de två pojkar som har en funktionsvariation beskrivs det av rätten att den ena är ”svår att hantera” för föräldrar men även polis, och den andra beskrivs ha en ”ökad sårbarhet” för omgivningens påverkan, båda till följd av funktionsvariationer. En bidragande faktor som kan ligga till grund för att

flickor ses som mer komplexa är att mannen enligt Hirdman (2001: 11-12) historiskt sätt ses som norm, vilket innebär att det inte behövs lika tydliga förklaringar för att förstå pojkarna då det tas för givet hur män beskrivs vara till skillnad från kvinnan. Denna teori stämmer överens med vår tolkning av de LVU-domar som är aktuella för vår studie, och bidrar till en större förståelse över hur pojkar och flickor framställs.

Förvaltningsrätten beskriver även vissa pojkar och flickor i positiv mening. Flickor framställs som ”ångerfull” för sitt tidigare beteende, och att de idag är ”hjälpökande” och ”villig” till att ta emot hjälp, ofta dock inte den tvångsvård som avses i LVU 3 §. Även pojkar beskrivs i positiv mening då några av dem samtycker till viss vård, även om samtycket senare inte bedöms vara tillförlitligt. Generellt framställs dock varken pojkar eller flickor med positivt värdeladdade ord i större omfattning, då fokus ligger på de normbrytande beteenden och det icke-funktionella i ungdomens tillvaro.

Både pojkar och flickor framställs som individer som interagerar med andra människor på ett negativt sätt, då genom att de är aggressiva, utagerande, förstör saker, våldsamma, kränkande samt hamnar i konflikter/bråk. Sättet de interagerar på med andra människor framställer pojkar och flickor för hur de beskrivs vara. Domar avseende flickor som interagerar negativt med andra människor beskrivs utifrån nedanstående citat:

“Hon har även uppträtt aggressivt och utagerande mot både boendepersonalen och sin mamma samt har bl.a. kastat saker så att personalen skadats.” – Flicka 1, 14 år

“Under det senaste året har Flicka 5 uppträtt mer och mer utagerande. Det finns en oro att hon genom sitt beteende antingen skadar andra eller hamnar i situationer där hon själv riskerar att allvarligt skadas.” – Flicka 5, 13 år

“Hon har under tiden på SiS-boendet XX (...) uppvisat ett negativt beteende i form av bl.a. skadegörelse samt hotelser mot personal och ungdomar på boendet. Hon uttalar även hot mot socialsekreterare.” – Flicka 9, 14 år

Utifrån ovanstående citat synliggörs flickors negativa interaktion. Exempelvis är hot och aggressivitet uttalat, men det är sällan de vidare lett till riskfyllda konsekvenser. Domar

avseende pojkar som interagerar negativt med andra människor beskrivs utifrån nedanstående citat:

“Det har även kommit in orosanmälningar gällande Pojke 11 från föräldrar i kommunen rörande våldsamt beteende mot deras barn. Även skolan har kommit med orosanmälningar angående aggressivitet, hot och våld mot skolans elever och pedagoger.” – Pojke 11, 16 år

“Han har även i övrigt uppvisat ett socialt nedbrytande beteende genom att ha stängts av från skolan bl.a. på grund av hot och våld mot elever och lärare (...)” – Pojke 4, 14 år

“Pojke 2 är kraftigt utagerande, han kastar och förstör saker och har även agerat ut mot personer. Hans beteende har eskalerat och lett till flera omplaceringar. (...) Vid ett flertal tillfällen har väktare och polis tillkallats eftersom personal har upplevt situationen som hotfull. (...) Hans beteendeproblematik och utagerande beteende har resulterat i polisanmälningar avseende bl.a. skadegörelse och misshandel.” – Pojke 2, 16 år

Utifrån ovanstående citat synliggörs det att pojkars negativa interaktion med andra resulterar i fler negativa konsekvenser än vad flickor gör, utifrån vad förvaltningsrätten väljer att lyfta. Exempelvis har pojkarna blivit avstängda från skolan, blivit omplacerade och även föranlett polisanmälningar. I LVU-domarna presenteras pojkars negativa interaktioner med andra i relation till dess konsekvenser som oftare leder till den grad att det kan kopplas till kriminalitet, än vad det gör för flickor. Detta kan relateras till Giddens & Sutton (2014: 621), att kriminalitet är ett könsbundet fenomen. Pojkarna framställs som kriminella och “farligare” i högre grad än flickor, då förvaltningsrätten oftare lyfter upp konsekvenserna av pojkarnas negativa interaktion.

6. Avslutande diskussion

Syftet med vår uppsats var att undersöka en förvaltningsrätts syn på vilka beteenden som utgör risk för pojkar och flickor och vidare leder till ett omhändertagande enligt LVU 3 §. Utöver detta ville vi också redogöra för hur eventuella likheter och skillnader av vad som anses utgöra risk kan förstås, däribland att undersöka hur pojkar och flickor framställs så de kommer till uttryck i de LVU-domar vi studerar. För att ta reda på vårt syfte har vi utgått från forskningsfrågorna: Vilka riskbeteenden bedömer förvaltningsrätten leda till beredande av vård i enlighet med LVU 3 §? Hur kan eventuella likheter och skillnader i bedömningar av förvaltningsrätten gällande riskbeteenden hos pojkar respektive flickor förstås? Hur framställer förvaltningsrätten pojkar respektive flickor i LVU-domar avseende 3 §?

Vår studie har resulterat i både likheter och skillnader, som till viss del stämmer överens med vår förförståelse samtidigt som vissa resultat har överraskat oss. Det framkom tydligt att flickorna anses vara mer sårbara än pojkar och därför åtgärdas deras problematik i ett tidigare stadie, både avseende omfattning och ålder, exempelvis accepteras pojkarna ha ett längre gående missbruk än flickor innan socialtjänsten ansöker om vård enligt LVU. Det har framkommit att av de LVU-domar vi studerade var det endast pojkar som bereddes med vård enligt rekvisitetet "brottslig verksamhet", vilket bekräftar vår förförståelse med att pojkars riskbeteende oftare härleds till kriminalitet. Ett vanligt förekommande riskbeteende hos både pojkar och flickor var att de tenderar att avvika från sitt hem/boende och befinner sig ofta i samband med detta i olämpliga miljöer. Att avvika till en olämplig miljö innebär för både pojkar och flickor en miljö där alkohol/droger och kriminalitet förekommer. För pojkar betonades kriminalitet, och för flickor anses en olämplig miljö även vara en miljö där de riskerar att utnyttjas sexuellt. Här kan vi dra paralleller med Hirdmans (2001) genusordning som menar att kvinnor underordnas män. Flickor som befinner sig i olämpliga miljöer antas ha ett större behov av skydd än pojkar, då pojkar ses som starkare och kan ta hand om sig själva. Detta ger även pojkar möjlighet till att "ta ut svängarna" mer än flickor, då de inte anses i lika stort behov av skydd. De gemensamma föreställningar och riskbeteenden som framkom mellan könen kan dock visa att normer gällande hur män och kvinnor förväntas bete sig faktiskt börjar närma sig varandra. Genom att jämställdhet är ett ämne som ofta diskuteras i samhället har det möjligtvis resulterat i att skillnaderna inte längre är lika tydliga som förr, vilket är en god utveckling då vi går mot ett mer jämställt samhälle. Normerna är då inte lika

långt ifrån varandra och flickor och pojkar börjar bedömas på mer lika grunder i LVU-lagstiftning.

Dock framkom det tydligt att det råder en stor skillnad gällande bedömningar om vad som är ett sexuellt riskbeteende för pojkar respektive flickor, vilket stämde överens med vår förförståelse. Sexualitet var ett riskbeteende som enbart kopplades till flickor, i domarna motiverades det med att de söker sig till okända pojkar/män för att få uppmärksamhet/bekräftelse, pojkars sexualitet däremot tas istället för givet då den inte nämns i någon dom som vi studerat. Något annat som kännetecknar flickors riskbeteende är att de tar avstånd från vuxnas vägledning och regler. Det visar att vissa riskbeteenden, exempelvis gällande sexualitet, är könsrelaterade enligt lagstiftningen. Vissa typer av beteende hos pojkar anses inte avvika från de rådande normerna och blir då inte heller som ett riskbeteende. Detta går att problematisera då pojkars sexualitet inte alls synliggörs och kan då inte kopplas till eventuell utsatthet eller till att utsätta eller skada andra.

Något vi kan konstatera utifrån vår studie är att de flesta av flickorna bereddes med vård utifrån rekvisitet "annat socialt nedbrytande beteende". Rekvisitet "annat socialt nedbrytande beteende" är ett rekvisit för övriga beteenden, där majoriteten av dessa beteenden härleds till flickor. De två första rekvisiten "missbruk av beroendeframkallande medel" och "brottslig verksamhet" omfattade fler pojkar än flickor. En anledning till detta som vi tycks se utifrån vår studie är att flickor framställs som komplexa, deras problematik går möjligtvis inte enbart att kategoriseras som "missbruk av beroendeframkallande medel" eller "brottslig verksamhet". Schlytter (1999) menar att LVU i dess nuvarande utformning är diskriminerande för flickor, då den grundas på "pojkbeteenden", vilket även vi tenderar att förstå utifrån vår studie. Då mannen historisk sett är norm framkom det för oss att detta även speglade LVU-lagstiftningen. LVU-domar får inte grunda sig på värderingar, men utifrån vår studie kan vi se att detta framkommer i föreställningar av pojkar och flickor. Att Förvaltningsrätten skulle vara helt neutral i förhållande till normer och värderingar skulle troligtvis vara svårt då kön är konstruerad i en samhällelig kontext, där normer och värderingar präglar människors sätt att tänka – även Förvaltningsrätten.

Ett förslag till vidare forskning är att vända på vår studie, för att studera vilka beteenden som *inte* leder till ett beredande av LVU 3 §. Finns det beteenden som även där skiljer sig mellan pojkar och flickor? Avslås beredande av LVU 3 § på olika punkter för pojkar och flickor?

Finns det beteende som är särskilt kopplade till flickor som gör att flickor hamnar mellan stolarna? Då vi synliggjort könsrelaterade beteenden för flickor, skulle en omvänd studie möjligtvis synliggöra ytterligare beteenden som kan härledas till flickor då flickor har mer gränssättande normer.

Referenslista

- Ambjörnsson, Fanny (2016): *Vad är queer?* Stockholm: Natur & Kultur
- Bowen, Glenn A. (2009): Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*. (2012) Vol. 9(2) pp. 27-40.
- Bryman, Alan (2018): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB
- Claezon, Ingrid (2008): *Att göra skillnad - könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Cross, Donna, Baxendale, Sarah & Johnston, Robyn (2012): A review of the evidence on the relationship between gender and adolescents' involvement in violent behavior. *Aggression and Violent Behavior*. (2012) Vol. 17(4) pp. 297-310.
- Farrington, David P. & Lösel, Friedrich (2012): Direct Protective and Buffering Protective Factors in the Development of Youth Violence. *American Journal of Preventive Medicine*. Vol 43(2) pp. 8-23.
- Giddens, Anthony & Sutton, Philip W. (2014): *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hirdman, Yvonne (2001): *Genus - om det stabilas föränderliga former*. Malmö: Liber AB
- Hydén, Margareta (2013): Har sociala problem ett kön? I I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Johansson, Thomas (2007): *The transformation of sexuality gender and identity in contemporary youth culture*. Aldershot Ashgate: Farnham.
- Johansson, Helena (2008): Resa i ett könat landskap. I Claezon, Ingrid (2008): *Att göra skillnad - könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Karnov (2019): *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*. <https://open.karnovgroup.se/socialratt/lvu> [Hämtad 190312].
- Karnov (2019): *Socialtjänstlagen (2001:453)*. <https://open.karnovgroup.se/socialratt/socialtjanstlagen> [Hämtad 190312].
- Karnov (2019): *Tryckfrihetsförordning (1949:105)* <https://open.karnovgroup.se/ytrandefrihet-mm/tryckfrihetsforordningen> [Hämtad 190307]

- Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB
- Mattsson, Tina (2016): Kön, makt och socialt arbete. I Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Sunesson, Sune, Knutagård, Marcus (2016): *Socialt arbete - En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Mattsson, Tina (2010): *Intersektionalitet i socialt arbete - teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Mattson, Titti (2016): Juridik och socialt arbete. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2013): Introduktion: Vad är ett socialt problem? I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2013): Perspektiv på sociala problem - några positioner. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Sunesson, Sune, Knutagård, Marcus (2016): *Socialt arbete - En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- *Nationalencyklopedin*, norm. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norm> (hämtad 2019-03-05)
- Nygren, Lennart (2013): Sociala strukturer och sociala problem. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Regeringens proposition: *Om socialtjänsten*, prop. 1979/80:1 del A: 583
- Regeringens proposition: *Vård i vissa fall av barn och ungdomar*, prop. 1989/90:20: 66-67 och 10
- Risman, Barbara J. (2004): Gender as a social structure - Theory Wrestling with Activism. *Gender and Society*. (2004) Vol.18(4) pp. 429-450
- Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen (2009): *Barn och unga som begår brott: handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8298/2009-101-3_20091013.pdf
- David, Matthew och Sutton, Carole D. (2016): *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Utskrift av LVU-domar från databasen Karnov gjordes i februari 2019.

Bilagor

	POJKAR	FLICKOR
<i>Aktiva handlingar</i>	Erkänner	Började missköta
	Uppgett	Uppgett
	Anser	Anför
	Berättat	Uttryckt
	Medger	Medger
	Motsätter	Motsätter
	Medverkar inte	Medverkar inte
	Avböjt	Gått nattliga promenader
	Gjort sig skyldig	Utfört
	Krävande	Krävande

	POJKAR	FLICKOR
<i>Passiva handlingar</i>	Stabilt/tryggt boende	Utsatts för
	Misstänkt	Hamnar i situationer
	Flyttat	Misstänkt
	Omsorgsbrister under uppväxten	Omsorgsbrist under uppväxten
	Bristande struktur	Tvingad
	Föräldrar söker hjälp	Trauman
	Brister i hemförhållanden	Bristande gränssättning
	Bristande gränssättning	

	POJKAR	FLICKOR
<i>Adjektiv, negativt värdeladdade</i>	Saknar insikt	Svår att nå, lita på, hantera
	Inte pålitlig	Isolerar sig
	Bagatelliserande inställning	Ambivalent

	Talar ej om var han är	Saknar insikt
	Gränslös	Omotiverad
	Stora svårigheter	Saknar uthållighet
	Oförmögen	Orklös
	Liberal inställning	Impulsiv
	Oansvarig	Manipulerande
	Icke-självständig	Kan inte lämnas ensam
		Kan inte hantera
		Går sin egen väg
		Lyssnar inte
		Introvert
		Bristande förståelse
		Svänger fort i sitt mående
		Svårt att öppna sig
		Bristande konsekvensförmåga
		Lättpåverkad

	POJKAR	FLICKOR
<i>Adjektiv, positivt värdeladdade</i>	Motiverad	Mer motiverad idag
	Förbättrat sitt beteende	Förmåga att sköta sig
	God kontakt med mamma	Ångerfull
	Återupprättat kontakt	Medveten
	Vill genomgå ADHD-utredning	Hjälpsökande
	Medveten	Har insikt
	Samtycker	Stora/viktiga framsteg
	Fokuserar på framtiden	Kommunicerar
		Fungerande skolgång
		Vilja

	POJKAR	FLICKOR
<i>Psykiatriska konnotationer</i>	Speciella behov	Bristande konsekvenstänk
	Ohanterbar	Bristande förståelse
	Ökad sårbarhet	Mottaglig
		Oförmåga
		Svårt att anpassa sig
		Saknar anknytning till verkligheten
		Svårt med socialt samspel
		Impulsstyrd
		Starka känslouttryck
		Svagbegåvad
		Utvecklas långsamt

	POJKAR	FLICKOR
<i>Riktat mot andra</i>	Aggressiv	Aggressiv
	Utagerande	Utagerande
	Förstör saker	Förstör saker
	Våldsam	Våldsam
	Kränkande	Kränkande
	Konflikter	Konflikter
	Bråk	

	POJKAR	FLICKOR
<i>Riktat mot sig själv</i>		Söker sig till andra
		Söker bekräftelse och närhet
		Söker efter uppmärksamhet

		Etablerar nya kontakter
--	--	-------------------------